БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Буряат-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 35 (8257)
ФЕВРАЛИИН 10
ВОСКРЕСЕНЬЕ
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

МУНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Зоной зориг бадаруулая

Ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ һунгалтын бэлэдхэл мүнөө түлэг дундаа ябажа байна. Политическэ энэ шухала кампаниие нэрэтэй түрэтэйгөөр, үйлэдбэриин бэлэгүүдтэйгээр угтаха гэжэ республикымнай олониитэ ажалшад тон ехэ оролдолго гаргана. Хаа хаанагүй—фабриканууд болон заводуудта, колхозууд, МТС болон совхозуудта социалистическэ мүрысөөн урда урдынхиһаа улам хүсэтэйгөөр дэлгэрэнхэй. Энэшье ойлгосотой. 1957 он хадаа тусгаар алдартай жэл болохо ёһотой. Манай ородо Агууехэ Октябрьска Социалистическэ революциин илаһанһаа хойшо 40 жэл болоһонойнь гайхамшагта ой энэ жэлдэ гүйсэхэнь. Тиимэһээ алдарта 1957 оной түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө ажалшадай шэн габьяатайгаар тэмсэжэ байһаниинь элитэ.

Олониитэ арад зоной политическэ болон ажалай энэ үндэр дэбжэлтые улам өөдэнь мандуулхын тулада агитационно хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар, үрэ нүлөө ехэтэйгээр ябуулха шухала. Ажахын хэрэгүүдые амжалтатайгаар бүтээлгэдэ, үйлэдбэриие саашадань хүгжөөлгэдэ агитационно хүдэлмэриин тон үүргэ дүүргэдэгынь мэдээжэ. КПСС-эй Центральна Комитедэй декабрьска Пленумэй дүнгүүд болон областной партийна организациин зорилгонууд тухай асуудалые зүбшэн хэлсэһэн областной партийна эдэбхитэдэй суглаан 1956 ондо манай республикын ажалшадай туйлаһан амжалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, партиин горкомууд болон райкомууд, партийна эхин организацинууд ажахые шадамараар хүтэлбэрилдэг, олониитэ зоной дунда эмхидхэлэй болон политическэ хүдэлмэри эршэмтэйгээр ябуулдаг болоо гэжэ тобшолол хэһэн байна. Үнэхөөрөөшье олохон партийна организацинуудай агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэриие эршэмтэй һайнаар ябуулдаг, тус хүдэлмэриие ажахытай нягтаар холбодог болоһоной ашаар, ажахые саашадань хүгжөөхэ тушаа табигдаһан зорилгонуудаа амжалтатайгаар дүүргэнэ. Жэшээлхэдэ, Мухаршэбэрэй аймагай һаалишад энэ оной январьда 1956 оной январиинхида орходоо хоёр дахин шахаа ехэ һү һааһан байна. Энэ хадаа хэрүүн хүйтэн үбэлэй хүшэр хүндэ үедэ туйлагдаһан ехэхэн амжалта гэшэ. Энээниие туйлахада ниитэ-политическэ хүдэлмэри нилээд үүргэ дүүргээ. Энээниие баримталхын тулада хэдэн жэшээнүүдые харуулжа болоно. Маленковой нэрэмжэтэ колхозой партийна эхин организациин агитколлектив ойлгууламжын хүдэлмэриие ажабайдалтай, колхозойнгоо урда табигдаад байһан бодото зорилгонуудтай нягтаар холбожо, ажалдаа амжалтануудые туйлаха хэрэгтэ хүнүүдые зоригжуулна. Агитаторнуудынь колхозно үйлэдбэриин шухала участогууд дээрэ зүбөөр хубаарилан табигданхай. Агитатор-һаалишан нүхэр Кашина үүнэй-товарна фермэ дээрэ, агитатор нүхэр Денисов ОТФ дээрэ хүдэлнэ. Малшадай дунда хөөрэлдөөнүүдые ходо үнгэргэжэ, илангаяа үбэлэй үедэ һү һаалгые дээшэлүүлхэ талаар һаалишадай урда табигдаһан харюусалгатай зорилгонууд тухай агитаторнууд ойлгосотойгоор хэлэжэ үгэдэг.

Тэрэшэлэн мүн энэ аймагай «Путь Ленина» колхозой агитаторнууд һаалишадай дунда агитационно хүдэлмэри муу бэшээр ябуулна. Коммунист нүхэр М. А. Иванов ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулхадаа, тэрэнээ ажахын асуудалнуудтай зүбөөр холбожо шадана, колхозойнгоо экономическа хүсэ шадалые улам бэхижүүлхэ шухала байһыень харуулна. Тиимэһээ эдэ колхозуудай һаалишад нилээд амжалта туйлаһан байна.

Энээн дээрэһээ ямар тобшолол хэмээр бэ гэхэдэ, ойлгууламжын хүдэлмэриин һайнаар ябуулагдадаг, дайшалхы шанартай агитациин хэгдэдэг, политическэ хүдэлмэридэ партийна организациин анхаралаа ехээр хандуулдаг газарта ажахын түсэб амжалтатайгаар дүүргэгдэдэг, хараалагдаһан зорилгонууд бүтээмжэтэйгээр бэелүүлэгдэдэг байна. Тиимэһээ агитационно хүдэлмэриие ажабайдалтай, үйлэдбэриин хэрэгүүдтэй нягта холбоотойгоор ябуулха шухала.

Зүгөөр, республикын олохон колхозуудта агитационно хүдэлмэри тон хангалтагүйгөөр ябуулагдана. Колхознигуудай дунда хөөрэлдөөн, лекци, элидхэл үсөөн болоно. Зарим нютагуудта энэ шухала хэмжээ-ябуулганууд ажабайдалтай холбоогүйгөөр, бодото аша үрэгүйгөөр, ёһын тэдыдэ бэелүүлэгдэнэ. Жэшээнь, Яруунын аймагай «Улаан Туяа», Маленковой, Молотовой нэрэмжэтэ колхозуудай гэшүүдэй дунда агитационно хүдэлмэри огто ябуулагданагүй гэхэдэ ехэ алдуу болохогүй. Энээн тушаа олон юумэ хэлэнгүй, гансахан баримта дурдаа һаа ойлгосотой болохо: нютагай Соведүүдтэ һунгаха һунгалтада бэлэдхэлэй эхилһээр удаан болобошье, эдэ колхозуудта агитпунктнууд үшөө эмхидхэгдээдүй байба. «Улаан Туяа» колхозой агитколлективтэ 10 гаран агитатор тоологдодог аад, колхознигуудай дунда мүртэй юумэ хээгүй байха юм. Эндэ хэдэн һарын турша соо нэгэшье лекци, элидхэл болоогүй. Колхозой парторганизациин секретарь нүхэр Гармаев агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэридэ анхаралаа табинагүй, тэрээниие һайжаруулха тушаа хэмжээ абанагүй. Тиимэһээ энэ колхозой һү һаалгаар аймаг соогоо гээгдэжэ ябаһыень гайхамаар бэшэ.

Агитационно хүдэлмэридэ иимэ хайхарамжагүйгөөр хандаха гээшэ тон буруу. Олониитэ ажалшадай дунда политическэ хүдэлмэри үргэн далайсатайгаар, үрэ ехэтэйгээр саг үргэлжэ ябуулжа байха гэжэ манай парти хододоо заадаг, заанашье. Энэ заабариие хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ гээшэ партийна организаци бүхэнэй нангин уялга мүн.

Ажалшадай депутадуудай нютагай Соведүүдтэ һунгаха һунгалтатай дашарамдуулан, партийна, советскэ, профсоюзна, комсомольско организацинууд олониитэ зоной дунда агитационно хүдэлмэри улам үргэнөөр ябуулха ёһотой. Энэ хадаа КПСС-эй XX съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлгэдэ ажалшадые элсүүлхэ гэһэн зорилготой. Тиимэһээ агитационно-ойлгууламжын хүдэлмэриие удха түгэсөөр, ажабайдалтай, мүн предприяти, колхоз, МТС, совхоз болон аймаг бүхэнэй урда байһан зорилгонуудтай таһаршагүй холбоотойгоор ябуулха шухала. Тиигэбэл ажахын түсэбүүдэйшье амжалтатайгаар дүүргэгдэхэнь лабтай.

В. И. Чапаевай түрэһөөр 70 жэлэй ойдо зорюулагдаһан вечер

Гражданска дайнай алдаршаһан герой Василий Иванович Чапаевай түрэһөөр 70 жэлэй ой мүнөөдэр гүйсөө.

Москвада, М. В. Фрунзын нэрэмжэтэ Советскэ Армиин Центральна Байшангай Улаан тугта зал соо столицын гарнизоной офицернүүд болон олониитын түлөөлэгшэд февралиин 7-до сугларба. Алдарта герой В. И. Чапаевай түрэһөөр 70 жэлэй ойдо зорюулһан вечер эндэ болобо.

Гражданска болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнда хабаадаһан хүнүүд, Чапаевтай хамта дайлалдаһан хүнүүд, тэрэнэй басаган—Клавдия Васильевна Президиумдэ һуугаа.

М. В. Фрунзын нэрэмжэтэ Сэрэгэй академиин начальник, Советскэ Союзай Герой генерал-полковник П. А. Курочкин вечер нээгээ. Урдань Чапаевай дивизидэ ябаһан, мүнөө Советскэ Союзай герой авиациин генерал-лейтенант А. В. Беляков В. И. Чапаевай ажабайдал болон дайшалхы ажал-ябуулга тухай элидхэл хээ. Арадай геройн полководческо ажал-ябуулга, гражданска дайнай үедэ командирнууд болон дивизиин сэрэгшэдэй хэһэн гайхамшагта илалтанууд тухай тэрэ хэлэбэ.

Урдань Чапаевтай хамта дайлалдаһан 217-дохи пугачевско полкын комиссар П. С. Евлампиев, чапаевска дивизиин сэрэгшэ М. А. Попова болон бусад герой-полководец тухай хөөрэһэн байна.

Һүүлээрнь вечертэ хабаадагшадта ехэ концерт харуулагдаа.

Советскэ Армиин Центральна Байшанда эмхидхэгдэһэн выставкэдэ В. И. Чапаевай зүүжэ ябаһан буунь, мүн бусад юумэниинь болон фотоснимогууд, документнүүд, Чапаевай ажабайдал болон ажал-ябуулга тухай хөөрэһэн уранзохёолнууд харуулагдана.

(ТАСС).

СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси
НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДТЭ

СССР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси Кремлиин Ехэ Ордон соо февралиин 7-до хүдэлмэрээ үргэлжэлүүлэə. 1957 ондо СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбые болон Гүрэнэй бюджедые депутадууд тус тустаа болоһон заседанинууд дээрэ зүбшэн хэлсээ.

Национальностьнуудай Соведэй заседани үглөөгүүр нээгдэжэ, Национальностьнуудай Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо депутат **П. Т. Комаров** заседаниие хүтэлбэрилөө. Депутат **А. И. Махно** (Киргизскэ ССР) түрүүлжэ үгэ хэлээ. Киргизиин ажалшадай туйлаһан амжалтанууд тухай тэрэ хөөрөө. Республикын промышленность продукци гаргаха түсэбөө бүхы дээрэнь үнгэрэгшэ жэлдэ 105,7 процент дүүргээ. Энэнь 1955 онойхиһоо 12 процентээр ехэ юм. Колхозууд болон совхозуудынь хүдөө ажахын продуктнуудые, тэрэ тоодо орооһо таряа, хүбэн, мяха, һү, сахарна свёкло тушааха ба худалдаха түсэбөө болзорһоонь урид дүүргээ. Свёклын ургаса абалгаар Киргизи Советскэ Союз дотор нэгэдэхи һуури эзэлээ. Петровско районой Панфиловай нэрэмжэтэ колхоз үнгэрэгшэ жэлдэ сахарна свёклын гектар бүриһөө дунда зэргээр 587 центнер ургаса хуряажа абаа. Кагановичска районой Крупскаягай нэрэмжэтэ колхозой звеньевой, Киргизскэ ССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Воробьева звенодоо даалгагдаһан талмай дээрэһээ гектар бүриин 820 центнер свёкло суглуулжа абаа. Хүдөө ажахые хүгжөөлгэдэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө Киргизскэ республика Ленинэй орденоор шагнагданхай.

Республикын хүдөө ажахые саашадань хүгжөөлгэдэ: машинно-тракторна станцинуудые запасной частьнуудаар хангалга һайжаруулгада, МТС-үүдтэ заһабарилгын базануудые олоор барилгада болон бусадта туһалха зорилгоор хэдэн асуудалнуудые шиидхэхэ шухала байһан тухай нүхэр Махно хэлэһэн байна.

СССР-эй арадай ажахые 1957 ондо хүгжөөхэ түсэбые болон Гүрэнэй бюджедые баталха шухала гэжэ депутат А. И. Махно үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

Азербайджанска ССР-эй бюджет тухай депутат **Т. А. Таирова** (Азербайджанска ССР) тодорхойгоор хэлээ. Урда тээнь союзна мэдэлдэ байһан олон предприятинуудые союзна республикануудай мэдэлдэ үгэһэн ябадалай, тэдэнэй хүгжэлтэдэ ехэ удхашанартай байһан тухай нүхэр Таирова хэлээ.

Азербайджанай нефтянигууд үнгэрэгшэ жэлдэ түсэбһөө гадуур 210 мянган тонно нефть абаа. Хүбэн, орооһо таряа, нооһо болон хүдөө ажахын бусад продуктнуудые гүрэндэ тушааха даалгабаринуудаа хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд амжалтатайгаар дүүргээ гэжэ депутат Таирова мэдээсээ.

Дээдэ эрдэмдэ һургаха хүдэлмэри амжалтатайгаар табигданхай. Азербайджанай дээдэ һургуулинуудта 27 мянга гаран хүн һуража байдаг. Гэбэшье, һуралсалай байшангуудай дутамаг дээрэһээ һуралсал һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэ бэрхэшээл тохёолдоно. С. М. Кировэй нэрэмжэтэ университедэй байшан бариха тухай асуудал шиидхэлгые СССР-эй Дээдэ һургуулинуудай министерство удааруулна гэжэ үгэ хэлэгшэ шүүмжэлэл хээ.

Республикын ажабайдалда болоһон ехэ хубилалтанууд тухай депутат **З. В. Панев** (Коми АССР) хөөрөө. Эндэ нүүрһэнэй, ой модоной, нефтяной промышленность болон промышленностиин бусад һалбаринууд хүгжөөгдэнэ. Имагтал һүүлэй зургаан жэлэй турша соо ажахые хүгжөөлгэдэ 7 миллиард үлүүтэй түхэриг зорюулагдаа. 1940 онойхитой сасуулбал промышленностиин бүхы продукциин хэмжээн 1956 ондо зургаа дахин ехэ болоо. Республикын зон түргэнөөр олон болоно. 1940 онойхидо орходоо 2,5 дахин олон хүн эндэ мүнөө ажаһууна.

Байрын гэрнүүдые болон культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудые барилгада бэрхэшээлнүүд тохёолдоно гэжэ нүхэр Панев саашань хэлээ. Энээнтэй дашарамдуулан, Воркутада гэр байрын үшөө дутамагаар баригдадаг байһанай түлөө СССР-эй Нүүрһэнэй промышленностиин министерствые тэрэ шүүмжэлһэн байна.

СССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбые болон Гүрэнэй бюджедые баталха гэһэн дурадхалые депутат Панев мүн лэ дэмжээ.

Удаань СССР-эй Элүүрые хамгаалгын министр депутат **М. Д. Ковригина** үгэ хэлээ. Зониие медицинскэ талаар хангалгада гансахан лэ Элүүрые хамгаалгын министерствын шатаар 28,5 миллиард үлүүтэй түхэриг үнгэрэгшэ жэлдэ гаргашалагдаа. Элүүрые хамгаалгын талаар шэнэ хэмжээнүүдые абахын тулада мүнгэ һомололгые бүри ехэ болгохо гэжэ 1957 оной бюджедээр хараалагдаа гэжэ тэрэ тэмдэглэһэн байна.

Арадай элүүрые хамгаалха хэрэгтэ элүүрые хамгаалгын органуудһаа гадна, советскэ ажахын, ниитын бүхы организацинуудай, хүн зоной өөһэдынь эдэбхитэйгээр хабаадалсаад байхада зоной элүүрые хамгаалха шухала асуудалнууд амжалтатайгаар шиидхэгдэдэг байһаниинь мэдээжэ. Энээниие юун гэршэлнэб гэхэдэ, орон дотор ехэ һаад түбэг татадаг маляри үбшэн хүсэдөөр шахуу усадхагдаа гэжэ нүхэр Ковригина хэлээ.

Советскэ элүүрые хамгаалга уушханай ханяадантай тэмсэхэ хэрэгтэ ехэ амжалта туйлаа гэжэ нүхэр Ковригина саашань хэлээ. Энээниие юун гэршэлнэб гэхэдэ, ханяаданһаа боложо хүнэй үхэлгэ үсөөрөө, мүн иимэ үбшөөр үбдэлгэ хомор боложо байна. Орон дотор уушханай ханяадаар үбшэлжэ үхэхэ ябадал эрид шууд доошолуулха талаар дурадхалнуудые советскэ эрдэмтэдтэй хамта Элүүрые хамгаалгын министерство зохёожо байнхай. Эдэ дурадхалнууд СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй үзэмжэдэ табигдаха юм.

Уушханай ханяадаар үбшэлхэ ябадал урданай байдалай хүндэ хүшэр хойшолон болоно. Энээниие 15—20 жэлэй турша соо сүм усадхаха зорилго табигдахаар болоод байна. Энэ зорилгые амжалтатайгаар шиидхэхэ бүхы арга боломжо бии гэжэ нүхэр Ковригина хэлээ.

Агууехэ Октябрьска социалистическэ революциин 40 жэлэй ой энэ жэлэй намар тэмдэглэгдэхэнь. Революциин тон шухала туйлалтануудай нэгэн хадаа национальна асуудалые амжалтатайгаар шиидхэлгэ болоно гэжэ депутат **Г. А. Мартынов** (Чувашска АССР) хэлээ. Агууехэ Октябриин ашаар өөрын гүрэн түрэтэй болоһон чуваш арад ажахынгаа бүхы һалбаринуудта хэрэгтэй хүдэлмэрилэгшэдые нютаг зонойнгоо дундаһаа бэлэдхэн гаргаа, промышленность, наука болон культурые хүгжөөлгэдэ горьтой амжалта туйлаа.

КПСС-эй ЦК-гэй декабрьска Пленумэй шиидхэбэринүүд, ороной хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ КПСС-эй ЦК-гэй болон Министрнүүдэй Соведэй хандаһан Хандалга Чувашиин предприятинуудта, колхозуудта, МТС-үүдтэ, совхозуудта мүнөө үргэнөөр зүбшэн хэлсэгдэжэ байна. Республикын ажалшад эдэ шиидхэбэринүүдые болон Хандалгые ехэ һайшаалтайгаар угтаад, социалистическэ ажахын баялиг арга боломжые элирүүлэн ашаглаха зорилгоор олон тодорхой дурадхалнуудые оруулна.

Республикынгаа промышленностиин хүдэлмэри тухай депутат **С. Х. Матнишян** (Армянска ССР) дэлгэрэнгыгээр хэлээ. Амжалтанууд туйлагдаһан болобошье, предприятинуудай хүдэлмэридэ дутуунууд бии: шэнэ техникэ дутамагаар хэрэглэгдэнэ, предприятинуудай хүсэниинь хүсэдөөр ашаглагданагүй гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Бага хэмжээнэй гидротурбинануудые бүтээдэг завод, компрессорнэ завод жэл соо 23 миллион түхэригэй продукци гаргана, харин тэдэндэ багахан нэмэлтэ түхеэрэлгэнүүдые хээд байгаа һаа, эдэ заводууд тус бүридөө продукци гаргалгаяа хоёр дахин нэмээжэ шадаха байна. Арга боломжонуудаа хэрэглэн юумэ ехээр бүтээдэг болохо тухай нютагай организацинуудай оруулдаг һанамжануудые Машина бүтээлгын министерство юундэшьеб анхаралдаа абадаггүй байна.

Ереванска тоһо-өөхэнэй комбинат жэл соо 12 мянган тонно тоһо гаргажа шадаха байна, гэбэшье мүнөө жэлдэ оройдоол 6 мянган тонно тоһо буйлуулжа гаргаха түсэб тэрээндэ тогтоогдонхой.

Армэлектрозаводой барилгые ехээр унжагайруулһанайнь түлөө Электротехническэ промышленностиин министерствые нүхэр Матнишян шүүмжэлээ.

1957 оной түсэбые болон бюджедые баталха тухай бусад депутадуудай оруулһан дурадхалнуудые бүрин зүбшөөнэб гэжэ нүхэр Матнишян үгынгөө түгэсхэлдэ мэдүүлээ.

Өөрынгөө хүтэлбэрилдэг Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз тухай депутат **М. Я. Коптильников** (Молдавска ССР) хөөрөө. Энэ колхоз олон һалбаритай томо ажахы юм. Тэрээндэ мянга табан зуу шахуу үрхэтэ айл нэгэдэнхэй, 6 мянга гаран гектар газартай, малай томо фермэнүүдтэй, садууд ба виноградннгуудтай. Малайнь байра бүхэндэ автоуһалуур түхеэрэгдэнхэй, үнеэдээ механическа арга хэрэглэн һаадаг. Үнгэрэгшэ жэлдэ колхоз эдлүүриин газарай зуун гектар бүридэ 211 центнер һү, 21 центнер мяха абаһан байна.

СССР-эй 1957 оной арадай ажахын түсэбэй болон Гүрэнэй бюджедэй проектнүүдые ехээр һайшааха зуураа, союзна зарим министерствонүүд болон зургаануудай, тусхайлбал СССР-эй Ой модоной промышленностиин министерствын хүдэлмэриин дутуунуудта депутат Коптильников анхарал хандуулһан байна.

Колхозуудай транспортые запасна частьнуудаар, горючяар болон түрхихэ тоһоор хүсэд хангаха шухала байһан тухай үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. СССР-эй Мяханай ба һүнэй продуктнуудай промышленностиин министерстводэ тэрэ ехэхэн эрилтэ табиһан байна. Колхозууд жэл ерэхэ тудам һү, мяха бүри ехээр абана. Тиихэдэ мяха, һү тушаажа абалгые ба буйлуулгые һайжаруулха тухай асуудалые Министерство удаанаар шиидхэнэ. Зуун литр һү тушааһанда орходоо, мянган литр һү бэлээр һаажа болохо гэжэ колхознигууд хөөрэлдэдэг. Сэхэ фермэнүүд дээрэнь һү тушаажа абаад, саашадань буйлуулхын тулада томо ажахынуудай дэргэдэ сепараторна пунктнуудые байгуулха шухала.

Депутат **А. А. Мюрисеп** (Эстонско ССР) үгэ абана. Республикын промышленность үнгэрэгшэ жэлдэ үйлэдбэриингөө түсэбые 106 процент дүүргээ. Малажалай продукт абалга эрид дээшэлээ. Орооһото культуранууд, хартаабха бүри ехээр ургуулагдаа гэжэ тэрэ хэлээ. Тиихэтэй хамта предприятинуудай хүдэлмэридэ горьтой дутуунууд бии. Зарим предприятинууд продукци гаргаха түсэбөө бүхы дээрэнь дүүргэбэшье, хэрэгтэй болохо материалнуудые абажа шадаагүй дээрэһээ зарим шухала юумэнүүдые бүтээхэ даалгабаряа хүсэд дүүргээгүй. Хүдөө ажахыда һайн тракторнууд үгтэнэ, гэбэшье прицепной ба навеснэ багажа зэмсэгүүдэй дутамаг дээрэһээ тэдэниие хүсэдөөр хэрэглэхэ ябадалда һаад болоно.

Түсэбэй ёһоор үгтэдэг продукци хубаарилгые гуримшуулха шухала гэжэ үгэ хэлэгшэ тоолоно. Мүнөө союзна республика хадаа иимэ продукци абахын тулада эртээнһээ захил хэхэ, тэрэнэйнгээ зүб байһые тодоруулхын тулада Москвада байдаг, багсаахада 50 шахуу организацинуудта орохо хэрэгтэй болодог байна. Тиихын тулада республиканска организацинуудай нилээд олон хүдэлмэрилэгшэд түбэй газарта ошожо удаан саг соо байха баатай болодог. Союзна республиконуудай захилнуудые нэгэ организацида хаража үзэдэг болоо һаа таарамжатай һэн.

Союзна министерствонүүд тушаа депутат А. А. Мюрисеп шүүмжэлхы ажаглалтануудые хээ. Республикын түмэр замай ажахые техническэ талаарнь һайжаруулха тухай асуудал Эстонско ССР Зам харилсаанай министерствын үмэнэ хэдэн жэл удаагаар табижа байдаг. Гэхэ зуура, мүнөө хүрэтэр ямаршье хэмжээ абтаагүй.

Депутадууд **Д. М. Магомедов** (Дагестанска АССР), **А. В. Скверняк** (Украинска ССР), **Р. Х. Хабибуллина** (Башкирска АССР), **Г. Б. Баширов** (Татарска АССР) заседани дээрэ мүн лэ үгэ хэлээ.

Москва. СССР-эй дүрбэдэхи зарлалай Верховно Соведэй зургаадахи сесси. Национальностьнуудай Соведэй заседани 1957 оной февралиин 5-да боложо байна. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: заседанинуудай болодог зал соо.
ТАСС-эй фотохронико.

СССР-эй Верховно Соведэй зургаадахи сесси

СОЮЗАЙ СОВЕДТЭ

Союзай Соведэй заседани үдэрэй дүрбэн часта болоо. СССР-эй Верховно Соведэй Союзай Соведэй Түрүүлэгшын Орлогшо депутат **Н. Т. Кальченко** заседани дээрэ түрүүлэгшээр һуугаа.

Депутат **А. Суеркуловта** (Киргизскэ ССР) үгэ үгтөө. Промышленностиин хэдэн һалбаринуудай, хүдөө ажахын үйлэдбэриин гээгдэлэй шалтагаануудые парти, правительствын тон зүбөөр элирүүлжэ, арадай ажахые саашадань хүсэтэ ехээр хүгжөөхэ зам хараалһыень манай ороной экономикые хүгжөөлгэдэ амжагдаһан туйлалтанууд гэршэлжэ үгэнэ гэжэ тэрэ хэлээ.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Киргизиин ажалшадай туйлаһан амжалтануудта тогтохо зуураа, нүхэр Суеркулов иигэжэ хэлээ: өөһэдынгөө резервнүүд болон арга боломжонуудые дутамагаар ашагладаг олон предприятинууд, колхозууд болон совхозууд республика дотор үшөө бии. Республикын промышленностиин түсэбэй бүхы дээрээ үнгэрэгшэ жэлдэ дүүргэгдэһэн болобошье, 165 предприяти үйлэдбэрилгынгөө даалгабаринуудые дутуугаар дүүргээ. Бүхы предприятинуудые түсэбөө дүүргэдэг болгохо, бүхы колхозууд болон совхозуудай тарянай ургасые болон малажалай ашаг олзые дээшэлүүлгые хангаха гээшэ республикын советскэ ба партийна организацинуудай зорилго болоно.

Партиин XX съездын болоһонһоо хойшонхи үе соо Ленинградай промышленность 200 шахуу шэнэ түхэлэй машина, аппарат, механизм болон приборнуудые бүтээн гаргадаг болоо гэжэ депутат **Н. И. Смирнов** (Ленинград) мэдээсээ. Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал бүхы дээрэ продукци гаргалта 10,7 процентээр ехэ болоо, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Урдынгаа талмай дээрэ, тэды шэнээн лэ тоотой хүдэлмэришэдые хэрэглэн ажаллаад, продукци бүтээн гаргалгые зургаадахи табанжэлдэ хоёр дахин ехэ болгохын түлөө тэмсэл предприятинуудта мүнөө боложо байна.

Нютагай Соведүүдэй эрхые саашадань үргэдхэхэ тухай асуудалда тогтоходоо, нүхэр Смирнов иигэжэ хэлээ: ороной промышленна томо районуудтахи түсэблэлгын органууд тухай дүримые хубилгахаар болоо. Нютагай финансова органуудай эрхые бүри ехэ болгохо ябадал хараалһан шэнэ дүрим СССР-эй Финансын министерствын һаяар зохёохонь шухала байна. Энэ хадаа нютагуудтахи финансова ябуулгые һайжаруулха байна.

Гэр байра бариха талаар Ленинградта хэгдэжэ байһан хүдэлмэри тухай үгэ хэлэгшэ саашань хөөрөө. Олон предприятинуудай коллективүүд ажахын арга хэрэглэн, ажалшадые олоор хабаадуулан, гэр байра барижа эхилээ. Зүгөөр энэ хэрэгтэ министерствонүүдэй зүгһөө туһаламжа хэрэгтэй.

Днепропетровско областиин промышленна предприятинуудай хүдэлмэри тухай депутат **Н. И. Стрельникова** (Днепропетровско область) гол түлэб хэлэһэн байна. Продукци элбэгээр гаргадаг болохын тулада заводуудай хоорондо хамжаата үйлэдбэрилгэ эмхидхэлгын ехэ удхашанартай байһые зааха зуураа, энэ талаар түсэблэлгын хүдэлмэри һайжаруулха тухай асуудал тэрэ табиһан байна. Хамжажа ажалладаг заводууд бэе бэеһээ тиимэ ехэ холо бэшэ байха ёһотой. Хэрбээ тэдэнэр бэе бэеһээ холо байгаа һаа, детальнуудые нэгэ заводһоо нүгөөдэдэнь абаашаха хүдэлмэри удаардаг ба гаргаша ехэ болодог байна.

Предприятинуудые материалнуудаар, түүхэй эдээр, түхеэрэлгэнүүдээр хангадаг системые гуримшуулха шухала гэжэ нүхэр Стрельникова дурадхаа.

Удаань депутат **К. К. Николаев** (Свердловско область) үгэ хэлээ. Технологиие нарижуулан һайжаруулха, үйлэдбэриие автоматизацилха ба шэнэ түхэлэй машинануудые бүтээхэ талаар, областиин промышленна предприятинуудта горьтой хүдэлмэриин хэгдэһэн тухай тэрэ хэлээ. Үнгэрэгшэ жэлдэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ даалгабари үлүүлэн дүүргэгдээ. Түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо бүри ехээр продукциин өөрынь үные химдаруулһанай ашаар түрүү предприятинууд хэдэн зуун миллион түхэриг мүнгэ зөөри алмаа. Социалистическэ мүрысөөндэ хүдэлмэришэд болон албахаагшадай эдэбхитэйгээр оролсоһоной ашаар лэ иимэ амжалта туйлагдаа гэжэ үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглээ. Депутат Николаев үйлэдбэридэ шэнэ юумэ үүсхэгшэдэй нэрэнүүдые дурдаа. Тэдэнэй тоодо, «Вахрушевуголь» трестын экскаваторай машинист нүхэр Горохов оролсоно. Тэрэ хадаа жэлэй турша соо 50 эшелон нүүрһэ түсэбһөө гадуур ашаһан байна. Мүн Нижне-Тагильска металлургическа заводой булад хайлуулагша нүхэр Лукьянов бүхы хайлуулганuудайнгаа 56 үлүүтэй процентыень хурдабшалгын арга методээр хэжэ, түсэбһөө гадуур хоёр мянган тонно булад үгэһэн байха юм.

Гэхэтэй хамта, арадай ажахые хүгжөөхэ ехэ арга боломжонууд Свердловско областьдо бии гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Областиин зониие санаторинуудта амаруулха тухай тогтоохо зууураа, Уральска «Самоцвет» гэжэ курорт барилгые түргэдхэхэ тухай асуудал депутат Николаев табяа.

Республикын промышленностиин нефтяной, химическэ, хүнгэн эдеэ хоолой болон бусад һалбаринуудай түргэнөөр хүгжэжэ байһан тухай депутат **С. Бабаев** (Туркменскэ ССР) хөөрөө. 1956 ондо промышленна продукци бүтээн гаргалга 1950 онойхитой сасуулбал, 188,6 процентээр ехэ болоо. Туркмениин нефтянигууд түсэбһөө гадуур 93 мянга үлүүтэй тонно нефть абаа. Үнгэрэгшэ жэлдэ 334 мянган тонно сэбэрлэгдээгүй хүбэн суглуулагдаһан ба тушаагдаһан байна. Энэнь 1955 онойхидо орходоо 54 мянган тонноор ехэ юм. Мяха, һү, нооһо, каракуль, торгоной кокон, виноград болон хүдөө ажахын бусад продуктнууд бүри ехээр абтаа. Хүдөө ажахын олон артельнүүдэй мүнгэн олзо доход 20—25 миллион түхэриг болоһон байна.

Хүдөө ажахын продукци, хамагай түрүүндэ хүбэн саашадаа бүри ехээр абадаг болохын тулада уһалууриин түхеэрэлгэнүүдые олоор бариха хэрэгтэй болоно гэжэ С. Бабаев хэлээ. Зургаадахи табанжэлдэ республика дотор 250 мянган гектар шэнэ ба боро газар элдүүрилэгдэхээр хараалагданхай, энээниие бэелүүлхын тулада уһан хэрэгтэй. Мүнөө үедэ Кара-Кумска канал бариха ехэ хүдэлмэри хэгдэжэ байна, зун уһалууриин бусад хэдэн түхеэрэлгэнүүд баригдахаар хараалагданхай. Энээндэ СССР-эй Хүдөө ажахын министерствын зүгһөө ехэ туһаламжа хэрэгтэй гэжэ үгэ хэлэгшэ ажаглалта хээ.

Суута трактористка, мүнөө Рыбновско МТС-эй директор (Рязанска область) депутат **Д. М. Гармаш** трибунын дэргэдэ ерэнэ. Советскэ эхэнэрнүүдэй шэн зоригто ажал тухай, коммунистическэ байгуулалтада тэдэнэй эдэбхитэйгээр хабаадалсажа байһан тухай сэдьхэлээ хүдэлгэн тэрэнэй хөөрэхэдэ, зал соо һуугшад ехэ анхаралтайгаар шагнаа. Өөрэйнь ажал-ябуулга энээн тухай эли тодо үльгэр жэшээ боложо үгэнэ. Дарья Матвеевна машинно-тракторна станцида 20 жэл соо хүдэлмэрилжэ байха үедөө СССР-эй Верховно Соведтэ гурба дахин һунгагдаһан байха юм.

Һү, мяха, хартаабха, овощь абаха талаар 1960 ондо бэелүүлэгдэхээр зургаадахи табанжэлэй түсэбөөр хараалагдаһан даалгабариие 1957 ондо дүүргэхэ, талха таряа, хүдөө ажахын бусад продукт элбэгээр абадаг болохо гэжэ областиин колхознигууд, МТС-үүд болон совхозуудай хүдэлмэрилэгшэд шиидхээ гээд нүхэр Гармаш хэлээ.

Рязанска хүдөө нютагуудта гайхамшагтай ушар үзэгдэдэг болоо. Хэдэн жэлэй урда тээ залуушуул һургуули дүүргээд лэ город орохые эрмэлзэдэг байһан юм. Харин мүнөө тэдэнэр колхозуудтаа үлэнэ. Мүнөө областиин хүдөө ажахын артельнүүдтэ 20 мянга гаран эдир залуу хүбүүд, басагад ажаллажа байдаг, тэдэнэй дүрбэ мянга гараниинь дунда һургуули дүүргэнхэй.

Түрүү дүй дүршэлые шэнжэлэн мэдэхэ ба дэлгэрүүлхэ гээшэ хүдөө ажахын продуктнуудые элбэгээр абаха хэрэгтэ ехэ удхашанартай гэжэ нүхэр Гармаш онсолон тэмдэглээ. Энэ зорилгоор партийна, советскэ, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд Московско, Свердловско болон бусад областьнуудай түрүү колхозууд болон совхозуудта оло дахин ошоһон байна. Мүн Рязанска областьдо ороной олон районуудай хүдэлмэрилэгшэд ерэһэн байха юм.

ВЦСПС-эй түрүүлэгшэ, депутат **В. В. Гришиндэ** үгэ үгтөө. Профсоюзуудай үмэнэ табигдажа байһан ехэ зорилгонууд тухай тэрэ хэлээ. Зургаадахи табанжэлэй хоёрдохи жэлэй арадай ажахын түсэбые дүүргэлгэдэ болон үлүүлэн дүүргэлгэдэ ажалшадые элсүүлэн эмхидхэхэ, промышленностьда, транспортда болон хүдөө ажахыда саашанхи дэбжэлтэ туйлахын түлөө мүрысөө бүри үргэнөөр эмхидхэхэ, советскэ хүнүүдэй ажалай эрхэ байдал болон ажаһуудалые һайжаруулха тухай бүри ехэ анхарал табиха гээшэ профсоюзуудай уялга болоно. Иимэ зорилгонуудтай байһанаа профсоюзна организацинууд һайнаар мэдэнэ, тэдэниие амжалтатайгаар дүүргэхын тулада бүхы оролдолгоёо гаргаха байна.

Социальна страхованиин хэрэгые саашадань һайжаруулха зорилгоор үнгэрэгшэ жэлдэ хэдэн шиидхэбэринүүд абтаһан байгаа гэжэ нүхэр Гришин тэмдэглээ. Тэдэниие бэлэдхэлгэдэ профсоюзууд эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна. Санаторно-курортно аргаламжада, хүдэлмэришэд ба албахаагшадай амаралта эмхидхэлгэдэ хоёр миллиард шахуу түхэриг мүнөө жэлдэ һомологдохо юм гэжэ үгэ хэлэгшэ мэдээсээ. Эдэ мүнгэ зөөреэр хэдэн миллион хүдэлмэришэд ба албахаагшад санаторинуудта, амаралтын гэрнүүдтэ ошожо амарха байна. Мүнөө жэлдэ пионерскэ лагерьнуудта ба дачануудта гурба миллион шахуу хүүгэдые профсоюзууд эльгээхэ юм.

Столицада байрын барилгын ехээр хэгдэжэ байһан тухай нүхэр **Н. И. Бобровников** хөөрөө. Үнгэрэгшэ жэлдэ Москвада 1.360 мянга гаран дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра баригдаа. Мүнөө жэлдэ 1.800 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай байрын шэнэ гэрнүүдые москвагайхидта барижа үгэхэ гэһэн уялга Москвагай барилгашад абаһан байна. Москвада барилгын ба проект зохёохо хэрэгые үндэһөөрнь шэнэдхэн табиха талаар партиин Центральна Комитедэй болон Правительствын хэмжээнүүдые абаһанай ашаар, барилгын материалнуудай болон детальнуудай промышленностиин томо база байгуулһанай ашаар барилгын хүдэлмэри иимэ ехэ хэмжээтэйгээр хэхэ аргатай болоһон байнабди.

Депутадууд **И. Г. Кебин** (Эстонско ССР), **М. А. Искендеров** (Азербайджанска ССР), **А. Ф. Антипова** (Тульска область) Союзай Соведэй заседани дээрэ мүн лэ үгэ хэлээ.

Мүнөөдэр февралиин 8-да СССР-эй Верховно Соведэй сесси хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ байна.

(ТАСС).

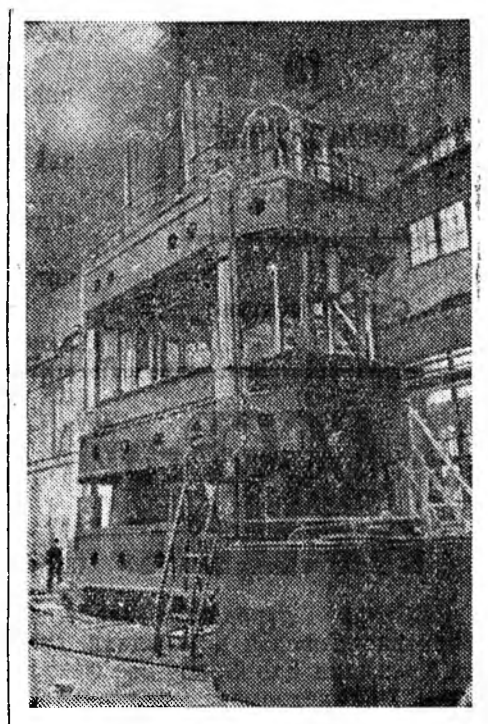

Ленинград. Ижорско заводойхид гидравлическа хүсэ ехэтэй прессүүдые 1956 ондо бүтээдэг болоһон байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: гидравлическа хүсэтэ прессэй юрэнхы түхэл.

ТАСС-эй фотохронико.

Творогово тосхоной агитпункт

Кабанскын аймагай Творогово тосхондохи һунгуулиин 11-дэхи участогай агитпункт ойлгуулламжын хүдэлмэри һайнаар эмхидхэнэ. Хүдөөгэй клубые даагша Ксенофонт Сельверстович Шайдуров энэ агитпунктые хүтэлбэрилдэг.

Агитпункт соонь лозунгнууд, плакадууд хадагданхай, газетэнүүд, журналнууд, номууд табигданхай байна. Тусхай папка дотор агитаторай хэрэглэхэ материал суглуулагданхай.

Илангаяа үдэшэндөө агитпунктдань хүн олооро суглардаг. Эндэ залуушуулшье, наһажаал хүнүүдшье дуратайгаар ерэдэг.

Творогово тосхондо 13 агитатор хүдэлнэ. Тэдэндэ зорюулжа недели бүри семинар үнгэргэгдэдэг.

Хүдөөгэй библиотекые даагша, агитатор Галина Димова һунгагшадай дунда хүндэтэй. Нүхэр Димова сүлөөтэйл сагтаа ойлгууламжын хүдэлмэри колхознигуудай дунда ябуулдаг. Малай фермэнүүдтэ ходо ошожо, советскэ һунгуулиин Дүрим тухай, КПСС-эй ЦК-гэй болон ССР Союзай Министрнүүдэй Соведэй хүдөө ажахын хүдэлмэришэдтэ хандаһан Хандалга тухайда һунгагшадта ойлгуулан хөөрэжэ үгэнэ.

В. Вельвер.

Санагынхид хүлеэһээр

Закаменай аймагай Санага тосхондо — сомоной Соведэй байшангай газаа «Агитпункт» гэһэн гаршаг улаан бүд дээрэ гоёхоноор бэшээтэй харагдана. Зүгөөр газаа талаһаа гоёор харагдадаг энэ агитпункт соо мүнөө дээрээ һунгагшадай дунда өөдтэй юумэн хэгдэнэгүй.

Тус тосхондохи «Коммунизм» колхозой клуб хүдөөгэй библиотекэ хоёрой хүдэлмэринь илангаяа муу байна. Библиотекые даагша А. Лубсанов ном тараагаад лэ һуудаг заншалтай. Библиотекэдэнь уран зохёолой, шэнжэлхы эрдэм ухаанай, политическэ ба бусад 3000 гаран хэһэг ном бии юм. Теэд тэндэ уншагшадай конференци, һонирхолтой хөөрэлдөөнүүд оройдоошье эмхидхэгдэнэгүй. Мүн клубай хүдэлмэриие һайн гэжэ хэлэхын аргагүй.

Советскэ һунгуулиин Дүрим тухай лекци, элидхэл агитпунктда үнгэргэгдэнэгүй.

Культурна гуламтануудайнгаа хүдэлмэриин һайжархыень санагынхид хүлеэһээр.

Ф. Цыденжапов.

США-гэй посольстводо СССР-эй МИД-эй эльгээһэн ното

СССР-эй Гадаадын Хэрэгүүдэй Министрын Орлогшо А. А. Громыко 1957 оной февралиин 7-до СССР-тэ байдаг США-гэй Посол г-н Ч. Болентой уулзажа, тэрээндэ иимэ ното барюулаа:

«Советскэ Социалистическэ Республиканuудай Союзай Гадаадын Хэрэгүүдэй Министерство Америкын Холбоото Штадуудай Посольствые хүндэлдэг. Тиигэбэшье иимэ мэдүүлгэ хэхые шухала гэжэ тоолоно.

Энэ оной январиин 25-да, 14 час 20 минутада советскэ эрхэтэн М. И. Хмелевский Ленинград городой Политехническэ үйлсөөр ябажа ябатараа, хоёр хүнүүдэй ехэ һэжэг түрэхөөр аашалжа байхыень харажархиба. Тэдэнэй нэгэниинь зөөлэхэн захатай хүрин арһан дэгэлтэй, шэгэбшэтэй хара малгайтай, нүгөөдэнь—хара пальтотой, мүн шэгэбшэтэй хара малгай үмдэнхэй ябаа. Сэрэгэй хабаатай байшангуудай нэгэнэйнь урда баригдажа байһан гэрэй хажууда тэдэ хоёр зогсожо байна. Тиигээд арһан дэгэлтынь энгэрээ сэлихэдэ, сэрэгэй хабаатай байшангууд руу шэглүүлһэн фотоаппарадай үбсүүндэнь шагтагаланхай байхыень Хмелевский харажархиба. Тамхи аһаалгажа байһан хүн боложо, нүгөөдэнь фотоаппарадтай хүнөө халхалха гэжэ оролдоно.

Эдэ танигдаагүй зон иигэжэ байнал гэжэ хажуугаарынь гаража ябаһан гражданин М. Т. Кавалкинда Хмелевский хандаба. Нүхэр Кавалкин танигдаагүй хүнүүдэй хажууда ошожо, юу хэжэ байнат гэжэ һураад, энэ эмхи зургаанай байшангые буулгажа болохогүй гэбэ.

Арһан дэгэлтэнь энгэрээ мэгдэжэ хаагаад, би юумэ буулганагүйб гэжэ сэсэрхэбэ. Теэд энэ дэгэл дорошни, сээжэ тушаашни тобойгшо юун бэ гээд, фотоаппарадын дэгэл дээрэһээнь бараад үзэбэ. Арһан дэгэлтэ Кавалкиниие бүхы шадалаараа түлхеэд, машинын ябадаг харгы дээрэ унагаажархиба. Хара пальтотонь бодожо ябаһан Кавалкиниие мүн лэ түлхин саашань түрибэ. Тиихэдэнь М. И. Хмелевский тэдээндэ дүтэлбэ. Мүн танигдаагүй эдэ хүнүүдэй иигэжэ байхыень хараһан нүхэд П. А. Галанцев, Н. С. Качанова, А. Н. Черняева болон А. П. Ефремов гэгшэд тэдэнэй хажууда ерэбэд. Арһан дэгэлтэ хадаа нүхэр Кавалкиниие түлхижэрхихэдөө, объективгүй фотоаппарат түмэр үлгүүр хоёроо унагаажархиһан байгаа. Объективынь тэрэ хүнэй өөрынь гарта үлэһэн байба. Газарта унашаһан фотоаппарат үлгүүр хоёрые, тэрэ бүгэдые хаража байһан нүхэд абажа, милициин хүдэлмэрил[эг]шэ капитан Митрофановай ерэх[эдэ] үгэбэ. Энэ юун ушар болобо гээш[э], энэ танигдаагүй хүнүүд хэд гээш[э] гэжэ мэдэхын тулада, тэндэ бай[һан] бүхы хүнүүдые милициин 19-д[эхи] отделенидэ ошоё гэжэ дурадхаб[а]. Документнүүдэйнь шалгагдаад б[айха]хада, тэдэ танигдаагүй хоёр х[үн] США-гэй далайн-сэрэгэй атташе[йн] туһалагшадынь капитан П. Р. У[ф]фелман болон лейтенант У. С. Лу[ис] байба гэжэ элирүүлэгдэһэн байна.

Гэршэ байһан хүнүүдэй хэлэһ[ээр] капитан Уффелман лейтена[нт] Луис хоёрой нюураараа байхада[нь] протокол бэшэгдээд, милициин к[а]питан Митрофанов болон гэршэн[үүд] Кавалкин, Ефремов, Галанцев, Хм[е]левский, Качанова болон Черняе[ва] гэгшэд тэрээндэнь гараа табиб[а]. П. Р. Уффелман болон У. С. Лу[ис] гэгшэд протоколдо гараа табиха[һаа] арсаһан байна.

Сэрэгэй хабаатай байшангууд[ые] Уффелман Луис хоёр буулгажа ба[й]гаа гэжэ гэршэнэрэй хэлэһэн дээр[эһ]ээнь, фотоаппарадһаань пленкы[нь] абаад, фотоаппарадынь лейтена[нт] Луиста бусаагдаба.

Пленкынь угаажа, саарһан дээ[рэ] гаргахада, США-гэй далайн-сэрэг[эй] атташейн туһалагшанар капит[ан] П. Р. Уффелман лейтенант У. [С.] Луис хоёр сэрэгэй хабаатай, зу[р]гынь абажа болохогүй байша[н]гуудые үнэхөөрөө буулгаһан бай[на] гэжэ элирүүлэгдээ. Ондоогоор хэл[э]хэдэ, тэдэнэр тагнуул хэжэ байһ[ан] байна.

Ондоо гүрэндэ түлөөлэгдэһ[эн] дипломатическа хүдэлмэрилэгшэд[эй] эрхэдэ харша ябадал гаргаһан дэ[э]рэһээ капитан П. Р. Уффелман ле[й]тенант У. С. Луис хоёр Советс[кэ] Союзда саашадаа байжа болохо[гүй] гэжэ Министерство мэдүүлнэ.

Тиимэһээ капитан Уффелм[ан] лейтенант Луис хоёрые Советс[кэ] Союзһаа энэ доронь ябуулхын т[у]лада Посольство хэмжээ абаха б[ай]зэ гэжэ Министерство найдана.

Капитан Уффелман лейтена[нт] Луис хоёрой ойроо хүртэхэгүй гэһ[эн] дипломатическа эрхыень Ленингр[а]дай милициин хүдэлмэрилэгшэд д[а]баба гэжэ энэ оной январиин 29[-до] эльгээһэн 599-дэхи ното соогоо П[о]сольство буруушааһан байна. Гэб[э]шье, дээрэ хэлэгдэһэн баримтану[у]дай зүб гэжэ тодоруулагдаһан д[ээ]рэһээ, энэ буруушаалта ямарш[е] үндэһэгүйгөөр хэгдээ гэжэ Мини[с]терство тоолоно».

Капитан Уффелман лейтена[нт] Луис хоёр һаядаа Советскэ Союзһ[аа] гаража ошохонь гэжэ посол Ч. Б[о]лен ното абахадаа мэдүүлээ.

Агитаторай блокнодой ээлжээтэ номер

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой пропаганда ба агитациин таһагай Агитаторай блокнодой 2-дохи номер хэблэлһээ гараба. Блокнодой түрүүшын хуудаһан «Хөөрэлдөө хэхэ материалнууд» гэһэн бүлэгөөр захална. Тэндэнь БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшын орлогшо Р. Шнипперэй—Байрын гэрнүүдые олоор бария, М. Черных гэгшын — Арадай ажахыда барилгын модо ехээр үгэе, М. Ильинэй—Үбэл хонидоо һайнаар түрүүлжэ, хурьгадые бүрин бүтэнөөр түлжүүлэе гэһэн статьянууд толилогдоо.

Түрүү дүй дүршэлэй трибуна [гэ]һэн бүлэгтэнь Мухаршэбэрэй айм[а]гай «Коммунизм» колхозой зоотех[ни]ник А. И. Рещиковагай хөөрө[ө] хэблэгдээ.

Агитационно хүдэлмэриин дү[й] дүршэлһөө гэһэн бүлэгтэ Ленин[эй] орденто паровозо-вагонно завод[ой] вагон-хабсаралгын цехын агитат[ор] нүхэр Н. Я. Лобасюк гэгшын—һу[н]галтын үдэрые ажалай шэнэ а[м]жалтануудаар угтая, мүн Гланж[у]ровай—Һү ехээр һаажа, шэнэ ам[]жалта туйлахын түлөө гэһэн ст[а]тьянууд бии.

ВЦСПС-эй ПРЕЗИДИУМДЭ

Ажал тухай хуулиие эбдэлгэ тухай

Хүдэлмэришэд болон албахаагшадые хүдэлмэриһөөнь гаргахадаа ажал тухай хуулиие эбдэдэг баримтанууд тухай асуудалые ВЦСПС-эй Президиум хаража үзөө.

Хүдэлмэришэд болон албахаагшадые хүдэлмэриһөөнь гаргахадаа ажал тухай хуулиие администрациин хэр зэргээр сахидаг байһые зарим предприятинуудай болон эмхи зургаануудай профсоюзна комитедүүд муугаар хинана, мүн профсоюзна гэшүүдые хүдэлмэриһөөнь буруугаар гаргахадань, тэдэнэй эрхые үшөө муугаар хамгаална гэжэ шалгалта дээрэһээ элирээ.

Арсалдаа шиидхэхэ комиссинуудта профсоюзуудай фабрично-заводской, нютагай комитедүүдһээ ородог түлөөлэгшэд хүдэлмэриһөөнь гаргаһан тухай хүдэлмэришэд ба албахаагшадай гомдолые хаража үзэхэдөө, хүсэд үндэһэ баримтагүйгөөр тэдэниие ажалһаань гаргаһан тухай администрациин приказуудые зүбшөөнэ. Тиигэжэ буруу шиидхэбэриин абтахада, центральна комитедүүд тэрэнииень болюулдаг байна бшуу.

Ажалшадые хүсэд үндэһэ баримтагүйгөөр ажалһаань гаргаһан ушарай нилээд олоор үзэгдэдэг байбашье, профсоюзуудай олохон центральна комитедүүд ажалһаань буруугаар гаргадаг ябадалай шалтагааниие шэнжэлэн үзэдэггүй, эдэ асуудалнуудые заседанинууд дээрэ зүбшэн хэлсэдэггүй, зохихо тобшолол хэдэггүй байна.

Ажалһаань буруугаар гаргаһан тухай хүдэлмэришэд ба албахаагшадай гомдолнуудые анхаралтайгаар хаража үзөөд, хүдэлмэрилэгшэдые хуули бусаар ажалһаань гаргаһан тушаалта хүнүүдые шанга харюусалгада хабаадуулхыень профсоюзуудай центральна, республиканска, областной, фабрично-заводской болон нютагай комитедүүдые ВЦСПС-эй Президиум уялгалаа. Профсоюзна организацинууд хадаа арсалдаа шиидхэхэ комиссинуудта фабрично-заводской болон нютагай комитедүүдһээ ородог түлөөлэгшэдэй хүдэлмэриие хододоо шалгажа байха ба хүдэлмэридэнь шухала туһаламжа үзүүлхэ уялгатай.

(ТАСС).

Манай һаалишадай амжалта

Манай колхоздо хүдэлмэридөө эрхим амжалтануудые туйладаг, ажалай үльгэр жэшээ харуулжа ябадаг һаалишад олон. Нэн түрүүн гурбадахи фермынгээ һаалишадые магтадагшье, тэдэнэйнгээ эрхим амжалтануудаар омогорходогшье гээшэбди. Энэ фермын һаалишад үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1605 литр һү һаажа, абаһан уялгаяа холо үлүүлэн дүүргэһэн байна. Фермэдэ нэгэшье үхэр, нэгэшье тугал бүхэли жэл соо гарзалаагүй.

Энэ фермын эрхим һаалишан Е. М. Федорова үнгэрэгшэ жэлдэ даажа байһан үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1818 литр һү һаажа, фермынгээ һаалишадай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа. Мүнөө жэлдэ энэ һаалишан үнеэн бүриһөө 2500 литр һү һааха уялга абанхай.

Үнгэрэгшэ жэлдэ Хүдөө ажахын бүхэсоюзна выставкэ хаража ерэһэн һаалишан А. Л. Кожемякина мүнөө жэлдэ бүри урма зоригтойгоор ажаллажа байна. Нүхэр Кожемякина арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 2100 литр һү һааха уялга абаһан юм. Хэлэһэн үгэдөө хүрэхын тулада һаалишан бүхы оролдолгоо гаргажа, мүнөө жэлэй үбэлжэлгын үедэ нёдондонойхидо орходоо хоёр дахинһаа үлүү ехэ һү һаана. Хэрбээ нүхэр Кожемякина нёдондо түрүүшын гурбан һара соо үнеэн бүриһөө оройдоо 152 литр һү һааһан байгаа һаа, мүнөө жэлдэ 367 литр һаагаа.

Үнгэрэгшэ жэлдэ үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1600—1650 литр һү һааһан һаалишад А. А. Братенькова, Л. К. Федорова гэгшэд мүнөө үбэлжэлгын үедэ нёдондонойхидо орходоо баһал һураггүй ехэ һү һаажа байдаг.

Фермэ бүхыдөө нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ гү, али ажахын жэлэй түрүүшын гурбан һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 313 литр һү һаагаа.

Хайшан гээд манай энэ фермын һаалишад үнеэдһээ иимэ ехэ һү һаанаб?

Хамагай түрүүндэ, тэдэнэр үнеэдээ һайнаар эдеэлүүлнэ, зүбөөр харууһална. Үнеэд дуратай соогоо элдэб янзын тэжээл эдинэ. Үнеэдэй томо багыень, һүтэй, һү багатайень, ямар тэжээлдэ дуратайень харалсажа, тэжээл үгтэдэг байна. Фермын үнеэн бүхэн сүүдхэдээ дунда зэргээр 4—5 килограмм үбһэ, 3—4 килограмм зелёнко, 12 килограмм силос, 7 килограмм дэбтээгдэһэн солоомо, 4 килограмм турнепс, 20[0] грамм талха тарянай зүйл эди[нэ]. Иимэ тэжээл эдижэ байхадаа үне[эд] һү ехээр гараншьегүй яахаб. Ферм[э]дэ бүдүүн тэжээл, талха тарянай зүйл уридшалан бэлдэгдэжэ, бу[ш]луулагдажа малда үгтэдэг. Фер[мэ] дээрэ малые эдеэлүүлхэ, үнеэдые һааха, уһалха, байрыень сэбэрлэ[хэ] гэхэ мэтын бүхы хүдэлмэри гурим[]шуулагдаһан, нэгэ сагта үнгэргэ[г]дэнэ. Мал харууһалха, эдеэлүүл[хэ] зоотехническэ заабаринуудые һа[а]лишаднай наринаар сахидаг юм.

Колхозоймнай һүнэй-товарна гу[р]бан фермэдэ зоотехническэ һура[л]салай курсанууд эмхидхэгдэнхэ[й]. Тэдэ курсануудта хамта 46 малш[ан] һуралсажа, эрдэм мэргэжэлээ дэ[э]шэлүүлнэ.

Нүгөө хоёр фермэмнай һара с[оо] үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 95[—]130 литр һү һаажа, урда урда жэ[л]нүүдэйхидэ орходоо мүн лэ һура[г]гүй ехэ һү һаадаг болоо.

Мүнөө манай һаалишад КПСС[-эй] ЦК-гэй, ССР Союзай Министрнү[ү]дэй Соведэй Хандалгада харюу бо[]лон социалистическэ мүрысөө бүр[и] үргэнөөр дэлгэрүүлжэ байна.

А. Рещикова, Мухаршэбэр[эй] аймагай «Коммунизм» колхозо[й] зоотехник.

Литературна хуудаһан

А. ОЧИРОВ

АНГАР

Үни холын суутай
Үргэн долгито Байгалай
Арад энэ басаганай
Абари зангынь магталай.

Хүсэтэ долгито Ангарай
Хамаг нангин зүрхэниинь
Сэлгеэ баатар Енисейн
Сээжэн соохоно оролой.

Уужам Сибирь оронние
Улам ехээр суурхуулха
Электрын томо станци
Эндэ баригдажа эхилэнхэй.

Урдань һанагдаһан хүсэлынь
Улаагана мэтэ һалбархань,
Баатар абарга хүсэниинь
Барилгада зорюулагдахань.

Н. НАМСАРАЕВ

Ажалай дүршэл...

Үндэр наһатай
Үбгэн болоо бэшэлби,
Арай гэжэ
Арбан дүрбэтэй болоолби.
Дунда һургуулиин
Долоодохи классай һурагшалби,
Ажаллаха, һуралсаха
Айхабтар ехэ хүсэлэнтэйб.
Дарханай таһагта
Дандаа ходо ородогби,
Харуулдаха, хюрөөдэхэ
Хабатай зохид байдаг лэ.
Багшын заабари
Барниин ойлгоод абадагби.
Няаха, зүйхэ
Нягта ажал хэдэгби.
Тумбочка, хайрсаг
Түргэн шадамар хэдэгби,
Элдэб машина
Эблүүлжэ, холбожо һуранхайб.
Арбан класс
Эрхим һайнаар дүүргэхэдээ
Ажалай дүршэл
Эрдэм хоёроо холбохоб.
Колхозойнгоо центрые
Культурна түхэлтэй болгохо,
Макет түсэб
Модоор хэжэ дүүргэбэб.

«Элһэтын» голдо
Электростанци баригданхай,
Эндэ хаанагүй
Ильичын лампочка яларна.
Хүүгэдэй ясли
Клуб хоёр зэргэлэнхэй,
Хүнэй байха
Үндэр байшан баригданхай.
Арбадахиие дүүргээд,
Ажалай дүршэлтэй гарахадаа,
Түрэл колхоздоо
Түмэршэ дархан болуужам.
ОТФ, МТФ-дэ
Ошохо сагай болоо һаа,
Дүршэл шадабаряар
Дүүрэн тэгшэ байхалби.
Тарянай полидо
Трактор ябуулжа шадахалби,
Үндэр ургаса
Туйлаха оньһыень мэдэхэлби.
Дунда һургуули
Дүүргээд тэндэ байхадаа,
Олоһон эрдэмээ
Ажал дээрэ гаргуужам.
Уран шадабари
Олохо мэдэхэ гээшэмнай
Оролдосо хэшээлэй
Үрэнь гэжэ ойлгобоб.

Ү. УДБЫЛОВ

Бадаруулхам жаргалаа

Улабар шулуун барилгын
Урда энгэр талаһаань
Улаан наранай гэрэл
Угтажа барихам гэһэндэл,
Улаахан сагаан шарайтай
Урин зулгы басаган
Урдаһаам миһэрэн угтажа,
Улаан тугаа намилзуулан
Уриба намайе мүрысөөндэ.
Урижархиһан мүрысөөнэйнь
Ушар ёһые ойлгомсоороо
Уриһан һайхан хүндыень
Улаан тугаараа угтабаб.
«Улабар сагаан хирпиисэм

Уһан мүрэн шэнгеэр
Урдаха байха, хараарай,
Угтажа бушуухан абаарай»,—
гээ һэм.
Улаахан тугта басаганайнгаа
Уриһан мүрысөөнэй харюуда
Урматай ажаллажа ороо һэм.
Уулын шэнээн томонууд
Улабар шулуун байшангуудаа
Улаан тугта басагантай
Урилдан, мүрысэн барихам,
Улад зонойнгоо жаргалые
Улам саашань бадаруулалсахам.

Ц. ДОРЖИЕВ

Тайга хүүенэ...

Буугайнгаа хараа харагдаха
багта,
Буурал тайга соогуур алхалнаб...
Бүхы юумэнэй үбэлэй сагта,
Бүхөөр дууран нойрсохые
харанаб.
Мүшэр һалаанууд зохидоор
арбайжа,
Мүнгэн зүүдхэлнүүдээ гоёор
ялалзуулна.
Тэрэнгиин эшэнүүд сэнтэн
барбайжа,
Тэн хахадаараа саһанда
умбана.
..Аали намдуун энэ үглөөе,
Ажалша тоншуул гэнтэ
һэргээбэ.
Хуурай модоной зузаан холтоһые,
Хурса хушуугаараа түнхижэ
эхилбэ.
Гүн тайга нойроо сэлмээн
Гүнзэгы сээжынгээ оёорһоо
амилба.
Нарһан, хуша модод шэлгээн,
Нарин оройнь һэбшээндэ
гүрбэбэ.
Хурдан габшагай һэргэг
булган,
Хурил сооһоон һэмээхэн гараал.
Хушын торгон намаа дамжан,
Хүнгэн солбоноор дүүлин
сэнгээл.
Үнэтэ булганай халуухан
мүрые,
Үнихэн бэдэржэ олоолби даа.

«Бү зугадалши, хөөрхэн амитан,
Барихаб амидыгаар, алахагүйб
даа».
Булгаша нохоймни дорьбосо
хусан,
Бүрил саашаа, саашаа гүйнэ...
Баһа тэрьедээ... Үгы даа...
алдахагүйб.
Барихаб амидыгаар, барихаб,
барихаб...
...Байгаалиин байдал үдэшэндөө
хубилаа.
Бусаха замни зүгөөр холохон...
Урагшаа яаран түргэн алхалнаб,
Үбдэг тулама саһа махан.
Хүйтэн шэмэрүүн үбэлэй үдэшэ,
Хүбшэ тайга оёорһоо хүүенэ.
Хүл дээрээ тогтохоор бэшэ.
Үндэһөөрөө һалганан хасуури
ёолоно.
Үмхирһэн модон дүтэхэнэ
унашаба.
Нюдөө хара—анишье өөрэгүй —
Нэлэнхы тайга соо хаб харанхы.
Хүр саһа хүлөөрөө этэржэ,
Хушын узуурта амархаяа
һуубаб.
Хаалтахан соогоо дурагүйтэн
бүмбэржэ,
Хөөрхэн булган һүүлээрээ
шарбаба.
Буряадай ойнуудай үзэсхэлэн
шэмэг
Булган гартам, баряаб, одоол!

Дээдэ-Онгосотойн аглагта... Л. Хайдуровай фотоэтюд.

Ф. ЦЫДЕНЖАПОВ

МАЛШАН ҮБГЭН

Барьягар шэнэһэн
Баглагар шэлбэһээ найгуулна.
Намар айлшалан
Набша намаа алтарна.
Талые дүүрэн
Тарган малнууд бөөгнэрнэ.
Тойрон харан
Тарба таабай урмашана.
Галаа носоон,
Гааһаяа нэрэжэ тамхилна.
Һахалаа эльбэн,
Һанаа дүүрэн сэдьхэнэ.
Сэхир голой
Сэлмэг уһан шааяна.
Мүнхэ Сарьдагай
Мүльһэн малгай толорно.
Хээрын һалхин
Хаа яахан һэбшээлнэ.
Малшан Тарбын
Мориной хонхо жэнгирнэ.

Ц-Д. ХАМАЕВ

Үдэшыш барилга руу намаяа

Үдэшэ намаяа, үдэшэ, инагни,
Үргэн барилга руу гэртэһээм.
Эршэ зоригни Эхэ орондомни
Эндэл мүнөө хэрэгтэй болоо.
Ябахам замай хүнды шэлэн,
Ябагааршье хадань, машинааршье.
Намтай мордоо хүсэеэ нэгэдэн
Нангин хэрэгэй түлөө бэшэншье.
Намһаа зайлажа ошохошни гэжэ,
Найдалгүй бэлээр бү һанаарай...
Этигэ, город бодохо үндыжэ,
Элһэн губита хооһон талада
Тиихэдэ ши одоол ойлгохо,
«Түрэлхэмни зүбш» гэхэш намда.
Баяртай иигээд лэ, баяртай үлэ,
Братска ГЭС руу харгым даллана.
Тэндэ намай ажал угтана,
Тэндэ араднай маниие хүлеэнэ.

Д. УЛЗЫТУЕВ

1. СУУРЯАН

Зэргэсүүлээ хэншьеб
Поэды сууряантай —
Жэгтэйгээр алдаа бэшэ аал?
Дуулаһан абяагаа
Дууряан һажаагаад,
Дуушан гүүлэдэг гээшэ аал?

2. УҺАН (шог).

...Бусална уһан тогоон соо,
Бодобо тиигээд, нэгэтэ:
«Хараг намай, хамаг зон,
Харьяалшахам гэнтэ»...
Бусална уһан, бусална,
Байн байһаар шэргэшөө.
Олоной гайхалш болонгүй
Уурал болоод дэгдэшөө...

3. ДУРАН

Минии зүрхэн
Морин хуур гээл,
Морин хуурай
Торгон хүбшэргэйл.
Урахан хургаараа
Утаһынь дараал һааш,
Наһан соохоноо
Нарилан баряал һааш.
Дурдан шамай
Дуулажал байхал —
Дуран гээшэ
Иимэ һайхан.

А. АЮШЕЕВ

Энэ юун гээшэб даа?

(Үхибүүдэй шүлэг)

Дээрэһээ унажа байхадаа
Дэгэл, малгайем гоёодог,
Гар дээрэм тудахадаа
Гансата үгы болошодог.
Ямар жэгтэй һонин бэ?
Яагаа арбагархан юумэн бэ?
Тон жэжэхэн шэнги аад,
Талые яажа хушанаб?
Хүбэн шэнги зөөлэн аад
Хальтирхай юундэ болоноб?
Ямар жэгтэй һонин бэ?
Яагаа арбагархан юумэн бэ?

В. БИЛЬДУШКИНОВ

Бишыхан гражданин

Шаргал наран эртэхэн
Шагаана сонхооршни мэгдэн,
Шаража эхилнэ халуухан,
Шарайдаш дурлана шадамархан.
Багамни, хүхюун һэринэш,
Баярлан алтан толондо,
Баһа тэрэнтэй нааданаш,
Бариха гэжэ оролдонош.
...Үдэрһөө үдэртэ толон
Үргөөр урдаш харагдаха,
Өөрөө толоор ялархадаш,
Алдарта оронш магтаха.

Ц. ДОРЖИЕВ

Буга

Буга эдеэлнэ хадын ташаланда...
Буугайнгаа хараа ангуушан
ниилүүлбэ.
Оньһыень дарахаар бэлэн
байхадань—
Огсомоор эрьен буга харайба.
Буугай һомондо дайруулхаяа
байһанаа,
Буга тиихэдэ мэдээ бэшэл даа.
Энээхэн үедэ нүгөө талаһаань,
Үлэнхэ шоно добтолон ороол
Хоёр дахин буугай абяан!
Харин буга бэшэ—шононь унаа.

Бурят шүлэг зохёолго тухай

Хэжэнгэ нютагта түрэһэн, залуу эрдэмтэ Г. О. Туденов Ленинградай университедтэ һурахадаа, «Бурят-монгол шүлэг зохёолгын ёһо гурим тухай» шэнжэлхы зохёол бэшэжэ дүүргэө.

К. Т. Габеленц, А. М. Позднеев, Г. И. Рамстедт, А. Д. Руднев болон алдарта монголшо академик Б. Я. Владимирцев гэгшэдэй бэшэһэн зохёолнууд соо монгол изагууртанай шүлэгүүдэй түхэл маяг тухай ябууд хэлээд гараһан зүйлнүүд, ажаглалтанууд бии байгаа. Гэбэшье, эдэ ажаглалтануудые хэншье суглуулжа, эмхи гуримтай болгоогүй байһан юм.

Энэ асуудалые А. М. Хамгашалов тэдэ эрдэмтэдһээ дэлгэрэнгыгээр шэнжэлжэ, толгой холболго, рифмэ, шүлэгэй строфагай бүрилдэл болон ямар абяанууд холболдоходоо шэхэндэ аятайгаар дуулдадаг бэ гэһэн асуудалнуудые хаража үзэһэн байна.

А. М. Хамгашаловай харуулһанай ёһоор, бурят үгын сохилтотой ба сохилтогүй үенүүд һэлгэсэлдэн үлхэлдэжэ, шүлэгэй мүр болодог. Шүлэг зохёолгын иимэ гуримые тоническа ёһон гэжэ нэрлэдэг юм. Гэбэшье, Г. О. Туденов А. М. Хамгашаловай энэ тобшололые бурууда тоолоно.

Манай һанахада, Г. О. Туденовэй диссертаци соохи эгээ һонин юумэниинь юуб гэхэдэ, тэрээн соо арадай аман зохёол аргагүй һайнаар, дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэгдээ. Бурят арадай аман зохёол олон янзын жанртай юм. Тэрэ тоодо дуун, юрөөл, оньһон үгэ, хараал, соло дуудалга, үльгэр, домог онтохон, басни, түүхэ, туужа, орёо үгэнүүд гэхэ мэтэ оролсодог.

Г. О. Туденов бурят арадай үльгэрнүүдые илангаяа дэлгэрэнгыгээр шэнжэлээ. Юундэб гэхэдэ, советскэ үеын бурят поэзи шүлэгөөр найруулагдаһан үльгэрнүүдэй түхэл маягайнь гол зүйлнүүдые хэрэглэдэг байна. Үльгэртэхи шүлэгэй ритм гол түлэб толгой холболго аялга хоёрой хүсөөр бии болодог юм гэжэ нүхэр Туденов тодоруулаа. Ондоогоор хэлэбэл, урданай үльгэршэд үльгэрөө аялгалан, дуулан хэлэдэг байгаа. Ирхүүгэй, хойто бурядай үльгэрнүүдые, мүн зүүн бурядай үльгэрнүүд соо дайралдадаг түүрээлгые үльгэршэдэй аялгалан хэлэхыень шагнаад байхадаа, гол түлэб аялгын хүсөөр, мүн шүлэг соо хэрэглэгдэдэг найруулгын ондоо аргануудай хүсөөршье үльгэрэй ритм бии болоно гэжэ тобшолол хэгдэһэн байна.

Толгой холболго, синтаксическа хубаарал, мүн үльгэрэй мүрнүүдэй ехэнхидээ адли тоотой байдаг ушар, хүнэй сэдьхэлэй байдал байгаалиин үзэгдэл хоёрые нэгэ шүлэг соо зэргэлүүлэн харуулдаг ёһон (ородоор «параллелизм») — үльгэртэ хэрэглэгдэдэг иимэ дүрбэн метрическэ аргануудта толгой холболго шухала удхашанартай болоно. Толгой холболгые бурят-монголнуудай шүлэг зохёоходоо хэрэглэжэ, ритм тааруулдаг гол арга мүн гэжэ профессор А. М. Позднеев тоолодог байгаа. Үльгэр соохи шүлэгэй хоёр гү, али бүри олон мүрнүүдэй эхинэйнь үзэгүүдэй адли байдаг ушарые толгой холболго гэжэ нэрлэдэг. Толгой холболго гээшэ шүлэгэй нэгэ мүр дүүрэөд, шэнэ мүрынь эхилбэ гэжэ харуулдаг байна. Монгол изагуурта арадуудай суута зохёолнууд болоһон «Монголой нюуса тобшо» (1240 он), «Алтан тобшо» (1604 он), «Сагаан Сэсэнэй түүхэ» (1862 он) гэхэ мэтэ зохёолнууд соо толгой холболго үни заяанһаа хойшо хэрэглэгдэдэг байгаа.

Урдань үльгэр гээшэ дуулагдажа, аялгалан хэлэгдэдэг байһан юм. Мүнөө манай бурят уранзохёолшодой шүлэгүүд миил хэлэгдэдэг байна. Үльгэрэй аялгын мартагдашаһан дээрэһээ, шүлэг зохёохо нэгэ ритмическэ арга үгы болоо. Тиимэһээ, олон баримтануудые хаража үзөөд байхадаа, мүнөөнэй бурят-монгол уранзохёолшодой бэшэһэн эгээл һайн шүлэгүүд соошье аялгын орондо хэрэглэгдэхэ ондоо һайн арга үшөөл олдоодүй гэжэ автор согсолно.

Мүнөөнэй бурят шүлэгүүд үльгэрэй түхэл маягһаа холодон, ондоо боложо байһан шатадаа ороо гэжэ автор заана.

Уранзохёолшодой зорилго юуб гэхэдэ, мүнөө сагай шүлэгэй дотоодын тааралдалые бүри һайжаруулжа, баян болгохо зорилготой. Энэ асуудалаар автор иимэ дурадхал оруулна: шүлэг зохёоходоо силлабо-метрическэ ёһо хэрэглэдэг болохо шухала гэнэ. Тиихэдэнь шүлэг ритмынгээ талаар һайжаржа, уянгатай, гоё һайхан болохо байна. Богони, удаан аялгануудые һэлгэсэлдүүлэн, шүлэг зохёоходоо хэрэглэхэ ёһотой гэжэ автор заана.

Нэгэ талаһаа —шүлэгэй мүрнүүдэй үеын тоонь адлишуу байхадаа, нүгөө талаһаа—богони, удаан аялгануудай һэлгэсэлдэлгые хэрэглэхэдээ, бурят шүлэгүүднай силлаболметрическэ ёһо баримталан бэшэгдэдэг болоно гэжэ ойлгохо ёһотойбди.

Г. О. Туденовэй диссертациин гол асуудалнуудые бурят уранзохёолшод, БМАССР-эй Культурын институдай хүдэлмэрилэгшэд тон ханамжатайгаар, наринаар зүбшэн хэлсэжэ, һайшааһан байна. Диссертациин зарим хубинь «Байкал» гэжэ альманахын юһэдэхи номерто, 1954 ондо толилогдоһон юм.

Нүхэр Г. О. Туденов энэ диссертацияа Ленинградай университедэй Восточно факультедэй эрдэмтэдэй Соведэй суглаан дээрэ хэлсүүлжэ баталуулһан байна. Проф. Г. Д. Санжиев, Ленинградай университедэй ахалагша багша В. М. Наделяев гэгшэд энэ диссертациень һайшааһан бэшэгүүдые эльгээгээ. Проф. Т. А. Бертагаев (Москва), доцент М. Г. Воскобойников (Ленинград) Туденовэй диссертациин оппонентнүүд болоһон байгаа. Академик И. А. Орбели, филологическа наукануудай кандидат С. Н. Муратов, Пушкинска байшангай фонограмм—архивай таһагые даагша Б. М. Добровольский, Уранзурагай академиин аспирант А. В. Татаров болон би энэ диссертаци тухай Эрдэмтэдэй Совет дээрэ үгэ хэлэһэн байнабди.

Тус диссертацияа хэлсүүлжэ баталуулха үедэнь бурят поэдүүд байгаагүй. Гэбэшье, залуу эрдэмтын энэ хүдэлмэри тухайда Бурят-Монголой мүнөөнэй литературын үндэһэ һуури табигша Х. Н. Намсараев иимэ шүлэг найруулжа, эльгээһэн байгаа:

Үндэр һайхан һэбхеэн уулашни,
Үргэн хонгор Хэжэнгэ нютагшни,
Үнэр баян арад зоншни,
Урмашан хүлеэн угтажа байнал,
Удхалан хэлэн захижа байнал.
Одо мүшэдэй ургадаг дайдаһаа,
Оюун бэлигэй долгилдог далайһаа
Эгүүридэ бадарха эрдэмэй үрэ,
Алтан сэсэг амандаа зуугаад,
Шуумар шарахан хараасгай шэнгеэр,
Сагаан мүнгэн Саяан дээгүүр,
Агаар нэбтэ алад ниидэн,
Агалаг орондоо асаржа тарииш!
Эрдэм олоһон баруун гарышни
Эжынэр, баабайнар энхэрэн таалахал,
Үбгэд хүгшэдэй юрөөл үгэнүүд
Үе наһандашни үргэлжэ дуулдахал.

Залуу эрдэмтын хүдэлмэриин бурят-монгол шүлэг зохёогшодто ехэ туһа хүргэхэ байһаниинь иигэжэ харуулагдаа. Шүлэг зохёохо хэрэгтэ зорюулан бэшэһэн энэ диссертациие шүлэг зохёогшодой зүгһөө үгтэһэн сэгнэлтэһээ үндэр ямар тиимэ сэгнэлтэ байхаб даа.

Ленинградай университедэй Восточно факультедэй Эрдэмтэдэй Совет Г. О. Туденовтэ филологическа наукануудай кандидадай нэрэзэргэ нэгэн дуугаар олгоо. Энэ хүдэлмэринь ойрын сагта хэблэгдэһэй гэжэ уншагшад хүлеэнэ.

И. Тугутов, Ленинградска пединститудай аспирант.

Арадай дуунууд

Арын модоной набшаһанда
Аянгалдаг хүхын дуун гоёхон даа.
Арад зоной сэдьхэлдэ
Ленинэй һургаал һайхан даа.
Хадын үндэрэй модондо
Хонгёохон хүхын дуун гоёхон
даа.
Хамаг зоной сэдьхэлдэ
Коммунист парти һайхан даа.

***

Сэсэгээр бүрхөөһэн нютаг байна,
Сэлгеэхэн Агамнай бэшэ юм гү?
Сэбэрхэнээр таталуулһан бэшэг
байна,
Сэдьхэлтэй гансаһаам бэшэ юм гү?
Ургыгаар бүрхөөһэн нютаг
байна,
Утахан Агамнай бэшэ юм гү?
Ураханаар таталуулһан мэндэ
байна,
Ушарһан гансаһаам бэшэ юм
гү?

***

Набшаһа намаа нютагтай аад лэ,
Намар болоһыень мэдэгшэгүйб.
Наһандаа жаргалтай ябаһан аад лэ,
Наһанайнгаа ошоһыень
мэдэгшэгүйб.
Үбһэтэй, ногоотой нютагтай аад
лэ,
Үбэл болоһыень мэдэгшэгүйб,
Үендөө жаргалтай ябаһан аад
лэ,
Үбгэрһэнөө мэдэгшэгүйб.

***

Ардагаа гансаарынь хайралнагүйб,
Адуухан һүрэгтэйнь хайралнаб даа.
Айдараа гансаарынь хайралнагүйб,
Абахан эжытэйнь хайралнаб даа.
Эмнигээ гансаарынь
хайралнагүйб,
Эжэлхэн һүрэгтэйнь хайралнаб
даа,
Эелдэрээ гансаарынь
хайралнагүйб,
Эгэшэнэр, дүүнэртэйнь
хайралнаб даа.

Инагай дуун

Сагаанхан Уулая харахадам,
Сайжал зүүгээр яларна.
Сарюухан шамаяа һанахадам,
Сээжэл зүрхэм уярна.
Залуу наһа
Золгохоор хаһа
Бэлэглыш намдаа,
Басаган, шамдаад.
Аялга, дуугаа татахадаад,
Ажалайнгаа үдэрые угтаналши,
Адуу малнуудаа залахадаад,
Агынгаа голоор үгсэнэлши.
Уран дууһааш
Уярааб дандаа.
Үнэн зүрхэнһөө
Дурлааб шамдаа.
Халуун дуранай бусалхада,
Залуу наһанайм үе ерээ.

Сэдьхэлһээ минии баясахада,
Сээжэһээл зүрхэм уяраа.
Сээжээр дүүрэн
Дуранай дээжээр
Хүидэлыш намай,
Басаган дүүхэй.
Энеэбхилһэн харахан нюдэдэйш
Энхэргэн хараса һананхайб даа.
Налагай урихан занхандаш
Наһанайм жаргал шэнгэнхэйл
даа.
Залуу наһа
Золгохоор хаһа
Бэлэглыш намдаа,
Басаган, шамдаад.

Б. БАТОЕВ, Ү. УДБЫЛОВ, Ц. БАДЛУЕВ гэгшэд эдэ дуунуудые суглуулжа, найруулан бэшэбэ.

Намилзыш, тугнай

Тугуудаа баряад,
Түргэлэн алхая.
Дуунуудаа дуулаад,
Дорюухан ябая.
Дабталга: Намилзыш, тугнай,
Наранай гэрэлдэ,
Ханхиныш, дуумнай,
Хабатай гоёхоноор.

Зоригтойбди булта,
Зэргэлэн гэшхэе.
Жаргалтайбди бидэ,
Дуулалдан алхая.
Дабталга.

Эбтэйхэн багашуул,
Энеэлдэн наадая.
Эрэлхэг эдиршүүл
Эрхимээр һурая.
Дабталга.

Колхоздоо бусахаяа байна

Арюуханаар анхилаад сэсэгүүдынь
Аажамхан Түгнэдөө һалбаржал
байн,
Армяа дүүргээд амарагни
Артельдээ бусаха дүтэлжэл байн.
Хоншууханаар анхилаад
сэсэгүүдынь
Хабтагайхан Түгнэдөө һалбаржал
байн,
Хоёрхон һараһаа амарагни
Колхоздоо бусаха дүтэлжэл
байн.

Манай тракторнууд

Харьков заводто гаргагдаһан
ХТЗ хүсэтэ трактораараа
Колхозой хойхонуур нэмжыһэн
Хүрьһэтэ газараа хахалая

Челябинскда гаргагдаһан
ЧТЗ хүсэтэ трактораараа
Шэлынгээ хаяада нэмжыһэн
Шэнэхэн газараа хахалая.
Алтайн заводто гаргагдаһан
АТЗ хүсэтэ трактораараа
Артелиин хойхонуур нэмжыһэн
Арьбан талаяа хахалая.

даа.

Фельетон

Шэлээ хүшэдэг тракторист

Эрхээр һураһан үхибүүнэй эхэ эсэгээ зобоодогынь хэндэшье мэдээжэ ха юм даа. Тиимэ үхибүүн эхэ эсэгынгээ али нэгэ юумэ хэхэ гэхэдэнь, тиимэ юумэ тиигээ һаатнай, тиимэ юумэ үгөө һаатнай хэхэб гэхэ мэтээр нугаржа, шархаажа, һүүлэй һүүлдэ өөрынхеэ абажа һаладаг, саашадаа «өөхэн соохи бөөрэ, үндэгэн соохи ууранг» боложо болодог бшуу. Эгээ иимэһээ, «эрхые һуранхаар, бэрхые һура» гэһэн сэсэн һургаал арад зоной дундаһаа үндэһэлэн дэлгэрээ бээзэ.

Һахалаа ургахадаһан, һаншагаа заһахадаһан аад, эрхэ гонгинуур «хүбүүхэн» тухай энэ фельетон соо хэлэгдэхэ болоно. Энэ «хүбүүхэнние» Эгэтын МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд (директорынь нүхэр С. П. Танхасаев) зоргондонь табижа, ехэ эрхээр һургажархёо.

Конфетэ абажа амташаһан эрхэ үхибүүе зараа һаа, конфетэ эрихэ ха юм даа. Тэрээншэлэн мүнөөхи һахалтай «хүбүүхэмнай» шэмэхэ, хүхэхэ юумэгүйгөөр (харин хүхэхэ гэхэдэ угжа гэжэ ойлголойт—бэшэ ааб даа), тайлбарилан хэлэхэдэ, дүшэн градусай дүлэтэ харагүйгөөр, эрхыдээ нёлбожо тоолохо тоолуургүйгөөр юумэ хэжэ үгэхэнь бэрхэтэй боложо байна.

Энэ һахалаа ургаһан «хүбүүхэндэ»—тракторист Бадма Шираповта «ДТ-54» гэжэ трактор даалгагданхай. Үбэлэй сагта малай тэжээл шэрэхэ хэрэгтэнь туһалхын тула энэ тракторист МТС-эй харьяата «Коммунизм» колхоздо эльгээгдэһэн байгаа. Тэрэ тракторист колхозой хамтын хүдэлмэридэ ябаха, үбһэ шэрэхэ болоходоо хүзүүниинь хүшэшэдэг, харин хүнүүдэй өөрынь юумэ хэхэ болоходоо һайбар жороо табидаг хүн байшоо.

Энээниинь баримтанууд дээрэ балшыса, альган дээрэ аржыса харуулая.

«Хоёр шаргада зелёнко ашаад бэлэн бай. Наанаһаатнай Ширапов туракторaар ошожо, тэрэ дары асарха» гэһэн даалгабари колхозой хонишон Ширабжалсан Шадапов абаад, арба гаран километрын газарта ошобо. Үнэн сэхэ хонишон «гүрэнэй тракторые һаатуулжа болохогүй» гэжэ бодоод, хоёр шаргадаа 30—40 центнер зелёнко тон яаража ашаба. Тиигээд мүнөөхи трактористаа хүлеэжэ эхилбэ. Хүлеэ, хүлеэ—байхагүй. Январиин 28-най янгинама хүйтэндэ бүхэли үдэр хүлеэжэ сүхэрһэн хонишон бусаха баатай болоо...

Тэрэ үдэр тракторист Ширапов колхоздо үбһэ асарха даалгабаритайгаа мэдэбэшье, Үльдиргын дунда һургуулиин багша Дугдановай үбһэ 30 километрын газарһаа хүлһөөр асаржа, хүбхэгэр мүнгэ хармаангалһан, хүндэлүүлжэ хүхиһэн байгаа. Үглөө үглөөгүүрнь толгойгоо заһажа, хүсэд лэ «хахадай халуунтай» болоһон Ширапов хонишонойдо ерэбэ. Тиигээд ээдэлдэнхэй хэлэтэй тракторист хонишон хоёрой хоорондо иимэрхүү хөөрэлдөөн болобо:

— Зай, ябаа гүбди?—гэбэ хонишон.

— Хахадые таби-ииш, теэд.

— Үгы лэ,

— Үгы һаа, үгы-ы. Зелёнкы-ыш асархагүйб.

— Хониднай эдихэ юумэгүй болоод, маараалдажа байнал, дуулана гүт?

Маараалдаг лэ, теэд-эд, хамьяан намда бай-хагүй гэээд, шал һогтуу Ширапов трактораа хүршэгэнүүлээд гүйлгэжэ ябашоо. Иимэрхүү ушарнууд халтад гэхэдээ боложо байдаг.

Колхозой ажалһаа арсаад, юушье хэнгүй байдаг ахадүү Бурлаковтанда тракторист Ширапов хоёр шарга түлеэ, нэгэ шарга үбһэ хүлһөөр асаржа үгөө.

Өөртөө ашаг олзо оруулхын тулада Шираповай зоргоороо орожо байһыень мэдэбэшье, МТС-эй дирекци нюдэ балай, шэхэ дүлии һууна. Үнгэрхэдөө, директор нүхэр Танхасаев «эгээл зүб тиигэнэш, тиигэжэл бай» гээд эрхэхэн хүбүүнэйнгээ ээмыень тоншоод, конфетэ үгэһэн шэнги юумэ хэһэн байна. Тайлбарилан хэлэбэл, А. Д. Бахлаев гэгшэдэ 30 километрһээ үбһыень тэдынэй үдэрһөө үнгэрэнгүй тракторaараа «асаржа үг» гэһэн захиралта Шираповта үгэһэн байба.

Сэхэ руунь, тобшоор хэлэхэдэ, трактористын аашаһаа боложо, гүрэнэй машина элэхэ, гүрэнэй горючи галдагдаха, колхозой ажал хойшо татагдаха ёһогүй.

И. Эгитуев,
Ш. Жамганов.

Кино харуулагданагүй

—Хэзээ маанадта ерэжэ кино харуулха гээшэбта?—гэжэ киномеханик, нүхэр Доржиевһаа асуухада, иигэжэ харюусадаг.

—Би тэндэ кино харуулхаяа болёоб, ондоо хүн байраар ошохо юм. Теэд тэрэ ерэхэ хүниинь хаана ябадаг юм? Бү мэдэе.

Закаменай аймагай «Байкал» колхозой гэшүүд һараһаа үлүү саг болоо, кино харанагүйбди.

Аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй культурын таһагайхид энэ хүдэлмэриие өөһэдөө гуримшуулхаяа яана гээшэб?

Ф. Дандаров, колхозой гэшүүн.

Горно породонуудай шанарые шэнжэлхын тулада Чехословацка Республикын научна эмхи зургаануудта улам һайн, нарин аппарадууд хэрэглэгдэдэг боложо байна. Прагадахи Чехословакиин Наукануудай академиин геофизическэ институдай сейсмическэ отделениин хүдэлмэришэд горно породонуудые шэнжэлхэ ультраакустическа түхеэрэлгэ байгуулаа.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: лаборантка Кармен Соботова туршалга хэжэ байна.

Чехословакиин телеграфна агентство.

Маршал Г. К. Жуков Индидэ байһаар

КАЛЬКУТТА, февралиин 7. **(ТАСС-эй тусхай корр.).** Үсэгэлдэр Калькутта ошожо ябаха замдаа Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуков болон тэрээнтэй хамта ябалсаһан хүнүүд Висакхапатнам гэжэ Индиин зүүн эрьедэ оршодог томо портдо хүрөө. Висакхапатнам гээшэ Индиин хүдөө ажахын баян нютаг юм. Хайшаашье харахада мангова шугынууд, бананай, сайн, улаан үнгэтэй халуун үбһэнэй, корицын плантацинууд нэмжынэ. Городой хажууда марганец малтан абтадаг. Висакхапатнам портдо Советскэ Союзһаа пароходууд ерэдэг. Тэдэнэр Бхилаида баригдажа байгаа металлургическа заводто буладаар хэһэн түхеэрэлгэ асардаг юм.

Далайн-сэрэгэй базын начальник капитан Р. С. Давид, базын командованиин түлөөлэгшэд болон городой засагаархид маршалые угтаа.

Машинанууд городто дүтэлнэ. Индиин болон советскэ тугууд гэр дээгүүр намилзана. «Һайн һайхаар айлшалыт!» гэжэ амаршалһан лозунгнууд үйлсые хүндэлэн татаатай. Хүн зон үйлсэнүүдэй хажуугаар жэрылдэн зогсожо, советскэ айлшаниие угтана.

«Хиндустан шипярд лимитед» верфь дээрэ верфиин хүтэлбэрилэгшэ Р. Л. Гупта маршалые угтаба. 3700 хүдэлмэришэн, 600 албахаагшад болон 27 инженер тус верфь дээрэ хүдэлнэ.

Верфиин цехүүдээр маршал ябажа хараа, хүдэлмэришэдтэй хөөрэлдөө. Хабсаралгын цехын инженер Мазумадар харахада залуушье һаа, верфь дээрэ 14 жэл инженерээр хүдэлнэ. Бомбейдэ техническэ колледж тэрэ дүүргэһэн байба. Верфьдэ хүдэлдэг бэшэшье инженернүүд бүгэдэ Индиин яһатан юм.

Верфиие хаража дүүргээд, маршалай ворота руу ерэхэдэнь, хүдэлмэришэд, мүн тэдэнэй бүлэнэр угтажа байба. Маршал хүдэлмэришэдэй хэдэн гэрнүүдтэ орожо хараа.

Һүүлээрнь маршал далайн юнгнуудай һургуулида ошожо, классууд соонь орожо хараа.

Индеэр айлшалан ябахадаа, ямар һонин юумэнүүдые хараба, үзэбэт—хөөрэжэ үгыт гэжэ Индиин корреспондентнүүд Г. К. Жуковта хандаба. Маршал иигэжэ хэлээ: Индидэ хаа хаанагүй айхабтар ехэ барилгын хүдэлмэри ябуулагдажа байһыень харааб. Индиин бүхы арад урма зоригтойгоор, эршэ хүсэтэйгөөр ажаллажа, шэнэ Инди байгуулжа байна гэжэ харааб. Минии ябаһан заводууд болон предприятинууд энээн тухай гэршэлнэ.

ДЕЛИ, февралиин 8. (ТАСС). СССР-эй Оборонын министр Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуков болон тэрээнтэй хамта ябалсаһан хүнүүд орон соогуур айлшалһанайнгаа һүүлээр мүнөөдэр Дели бусажа ерэбэ.

Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуковые Бирмадэ уриһан тухай

Советскэ Союзай маршал Г. К. Жуковые 1957 оной февралиин 10-һаа февралиин 15 болотор Бирмын Союз ошожо айлшалжа ерэхыень Бирмын Союзай правительство уряа.

Бирмын Союзай правительствын энэ уряалые маршал Г. К. Жуков хүндэтэй дээрэ тоолон абаа.

ООН-эй Генеральна Ассамблейн XI сессидэ хабаадажа ба… Англиин делегациин толгойлогшодо В. В. Кузнецо… бэшэг барюулба

НЬЮ-ЙОРК, февралиин 8. (ТАСС). ООН-эй Генеральна Ассамблейн XI сессидэ хабаадажа байһан советскэ делегациие толгойлогшо В. В. Кузнецов февралиин 7-до Англиин делегациин толгойлогшо Нобл гэгшэдэ иимэ бэшэг барюулаа:

«Хүндэтэ г-н Нобл, зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй комиссиин подкомитедэй ээлжээтэ сессиие байгша оной мартын 11-дэ Лондондо зарлаха тухай Великобританиин, США-гэй, Франциин болон Канадын делегацинуудай зүгһөө Генеральна Ассамблейн XI сесси дээрэ та дурадхал оруулһан байнат. Подкомитедэй заседаниин мартын 11-дэ Лондондо зарлагдахадань Советскэ правительство тэрээндэ хабаадалсахаяа зүбшөөнэ гэжэ мэдүүлхыем намда даалгагдаа.

Зэбсэг хуряаха талаар ООН-эй комиссиин подкомитедэй болохоёо байһан сессидэ бодото аша үрэ түйлахын тулада али болохоор түһаламжа үзүүлэгдэхэ ёһотой. Ти… һээ подкомитедэй энэ сессие… даадын хэрэгүүдэй министрнүү… гэргэг гэжэ Советскэ правител… во дурадхана. Тэрээнһээ гадна… рэгэй зургаануудай харюусал… түлөөлэгшэд, иламгаяа генера… штабуудай начальнигууд, мүн… номическа болон финансова… далнуудые эрхилдэг тусхай экс… нүүд хабаадалсаха ёһотой.

Зэбсэг хуряаха тушаа асууд… тон түргэнөөр шиидхэхэ зорил… оруулһан манай энэ дурадха… танай правительство дэмжэхэ… гэжэ Советскэ правительство… дана.

Таниие хүндэлэгшэ
В. Кузнецов,
Советскэ Социалистическэ … публикануудай Союзай делега… толгойлогшо».

США-гэй, Франциин болон … надын делегацинуудай толгой… шонорто мүн лэ иимэ бэшэгүүд… рюулагдаа.

Мадридта буһалгаан болоно

ПАРИЖ, февралиин 7. (ТАСС). Юумэнэй улам үнэтэй боложо байһан ушарые буруушаан Мадридай хүн зон городой транспортаар ябахаһаа мүнөөдэр арсаба гэжэ Парижай үдэшын газетэнүүд мэдээсэнэ. 2 миллион шахуу зонтой Испаниин столицын хүдэлмэришэд болон албахаагшад мүнөөдэр ажалдаа ябагаар ошоһон байна. Трамвайнууд, автобусууд болон метрогой поезднууд бүхэли үдэртөө хооһоор ябаа. Хэдэн полициинхидэй һуужа ябаһан трамвайе Мадридай ехэ талмайнуудай нэгэндэ олон зон байлгажа, сонхынь шэлнүүдые тэһэ сохиһон байна. Мүн Толедскэ хүүргэ дээрэ хажуугаарнь гаража ябаһан трамвайе хүнүүд шулуугаар шэдээ.

Үдын хойно Мадридай тэг дунда полициинхид болон университедэй олон студентнүүдэй хоорондо тулалдаан болоо. «Бидэндэ эрхэ сүлөө хэрэгтэй!», «Ажабайдалыемнай һайжаруулагты!» гэжэ тэдэ студентнүүд шангаар хашхаралдаһан байна. Студентнүүдые намнахын тулада, полициинхид шиидамуудые болон… мэр унтараадаг помпонуудые хэ… лэбэ. Гэгээрэлэй министерст… байшангай урда мүн студентнү… ондоо демонстраци болоһон ба…

Мадридта иимэ буһалгаанай б… жо байһан дээрэһээ, полициин… хүсэнүүд яаралтай түргэнөөр … рагдажа байна. Винтовко бар… полициинхид метрогой үүдэнд… шухала байшангуудай хажууда… лон городой үйлсэнүүдэй уулзу… харуулда байна. Городто ама… байдал тогтобо. Городой трансп… да бү һуугты гэжэ уряалһан … товконууд зоной дунда тараагд…

Барселоной зонтой һаналаа… гэдэнги байһанаа харуулхын тул… Мадридай зон городой транспо… һуухаяа болёо гээшэ гэжэ Ф… Пресс агентствын мадридска к… респондент онсолон тэмдэгл… Трамвайда һууха биледүүдэй … гэй дээшэлүүлэгдэһэн ушарые … руушаан Барселоной зон хоёр … дели шахуу городой транспорт… ябаагүй юм.

Израиль Египедэй газарһаа сэрэгээ гарганагүй

ТЕЛЬ-АВИВ, февралиин 7. (ТАСС). Газа болон Шарм Аш-шейх нютагуудһаа сэрэгээ гаргаха тухай ООН-эй шиидхэбэриие Израилиин дүүргэхэ, болихо тухайнь ООН-эй генеральна секретарь Хаммаршельд гэгшэдэ Израилиин правительство үсэгэлдэр харюусаха ёһотой байгаа.

Энээнтэй дашарамдуулан, правительствын заседани үсэгэлдэр Тель-Авивта болоо. «Давар» гэжэ газетын мэдээсэл дээрэһээ харахада, Газа болон Акабска тохойн шадарһаа сэрэгээ гаргахагүйбди гэһэн харюу Израилиин правительство … хэ гэжэ шиидээ. Газын шада… правительство сэрэгээ гаргахая… панагүй гэжэ газетэ онсолон тэм… лэнэ.

Манай табиһан эрилтэнү… «Египедэй дүүргэхэсэ зүбшө… һаань», бидэ сэрэгээ гаргахабди… жэ Израиль мэдүүлнэ. Тусха… хэлэбэл, ООН-эй онсо зэбсэгтэ… сэнүүд Египедэй газар дээрэ … наар байрлаха ёһотой гэһэн эр… табигдана.

Чимит ЦЫДЕНДАМБАЕВ.

Түрэл нютагһаа холо

ТАТЬЯНА АЛЕКСЕЕВНА ФОРТЕПИАНЫН ДЭРГЭДЭ ҺУУБА...

Большая Проломная үйлсын баян баян магазинуудые Доржо бултыень зайба. Тэрэнэйнгээ удаа багашагууд магазинуудта оробо. Тулюур жааханууд ларёгуудай нэгэнһээ Доржо ехэл тааруу зохидшье, гоёхоншье, хуушанай шаажан нааданхай абаба. Энэнь Иванай дүү басаганда барихада яһалал болохотой зүйл байба.

Енеэбхилхэжэ һууһан шаажан басаганай урда шаажан хүбүүхэн тон тиимэл шаажан жэмбүүр үлеэхэжэ байна. Ойронь ногоон шэрэтэй шаажан ногоон дээрэ бура буржагархан шаажан хурьгахан зогсоно. «Саксониин суута урашуулай хэһэн лэ эдлэл байха»—гэжэ наймаашан ама шүдэ алдаба. Абаһан энэ бэлэгээ нэгэ хабтагар шоколад дээрэ табижа, хүрин лентээр уяба. Үнэгүйшье һаа студент хүнэй шадал соо яһалал болохотой бэлэг болобо.

Алешатой ууһан ромһоо дулаасаһан Доржын бэе уни бутарна. Именинэдэ иимэ бэлэгтэйдээ Доржо баяртай омогтойхон алхална. Хүхюугээр үдэшые үнгэргэжэ, һонирхолтой сэсэн хөөрөөе шагнахаяа Доржо мэдэрнэ. Нэрэтэй түрэтэй айлшадай дунда ороходоо таараха шэнэ һайн хубсаһагүйнь нэгэ багал тиимэшэг. Волга мүрэнэй хүйтэн сэбэр агаараар амилжа ябахадань тугаархан Алешын хэлээшэ анекдот һанаандань ороно. «Хэрбээ Танида минии һургамал хулгана бэлэглээ һаам орондонь хулгана алтаар бүтээлгэжэ бусаахагүй юумэ гү? Алтан тугал абажа гансада баяжахаяа амиды тугал али хүтэлжэ ошохо байгаа гүб?

Арска тала тээшэ гарадаг Грузинска үйлсөөр ехэ түймэрэй һүүлдэ бии болоһон хооһон талмайнууд эндэ тэндэ байдаг. Эдэ талмайнууд мүн хубхай хүнды болон орхигдоһон газарнуудта үбэлдөө Гималай уулын шэнээн гэхээр үндэрнүүд хүр саһан обойжо, зунай үедэ сорбогор үрмэдэһэ халаахай ургашадаг.

Зарим нэгэ айлнуудай гэр байрануудынь һүүлшынь алибаа этигэл найдабаритайнь суг хамта ехэ түймэртэ шаталсашоо юм. Ондоо байра бариха тухай тэдэнэрэй һанахашье шадал үгы ха юм. Тиимэһээ үгытэй ядуу тэдэнэр Суконно болон Рогожско слободануудта, Прилужска нуурһаа тиишэ болон городой бусадшье заха хизаар худар шэбээлжэ ошонхой. Түймэртэ үгырһэн нилээд олон эндэхи айл бүлэнэр ойро тойронхи губернинүүдээр орохо урса гэр, эдихэ хоолоо бэдэржэ зоболон амасан ябадаг. Харин баян шадалтай айлнуудынь шатаһан гэр байрынгаа һууринуудта урданайхиһаа бүри дарагар байра байдал заһажархёо. «Түймэр галда шатахагүй, уһан үертэ шэнгэхэгүй, тахал үбшэндэшье дабагдахагүй, ган гасуурташье ядархагүй хүнүүд хаа хаанагүй бии ха юм. Ехэ зудай һүүлдэ Мархансай баабай, Тыгши зайһантан ба бусад зарим нэгэ айлнууд анханайхиһаа баяжашаһан байгаа хамнай».

Шэнэ гоёнууд гэрнүүдэй, яб таб хаагдаһан үүдэтэй хашаануудай ойгуур Доржо ябажа, Иванайнгаа гэртэхин тээшэ шэглэнэ.

Иванай эсэгэ, жандармска подполковник Алексей Ильич Кондратьев баһал шадалтайхан хүн байжа, анханайгаа модон гэрһээ үлүүхэн шулуун гэр мүнөө табижа орошонхой, урдань байһан гэрынь арьягар ехэшье һаа таарууггүй, хэм гадна олон гоёолтотой, хорото шарын гэртэл үүдэ үрхэ олонтой помещигэй именидэ байгаал һаа таараха гэр һэн. Мүнөөнэйнь энэ гэр зузаан шулуун ханатай, һаруул сонхотой Суконно слободагай гэрнүүдтэл һомон гэр холоһоо тэбхыжэ, багашаг гэрнүүд соо эли тодоор үзэгдэн угтана.

Газаахи, парадна үүдэндэ ошожо, Доржо хонхын гуулин барюулһаа татана. Гэр соо хонхо айхабтар шангаар хонгиршоһондол һанагдаад, Доржодо аягүй шэнги болоно. Амтата нойроор дууран һажажа байһан бүхы үйлсын айлнуудые бултыень шошоон һэрюулжэрхиһэн хүн шэнги өөрыгөө һанаба.

Үүдэн тэрэ дары нээгдэбэ. Буурал тажа ябаһан хазаар һахалтай туранхайшагшье һаа соло бэетэй үндэр лакей Доржые угтажа, урдахи таһагта оруулба. «Гамбургска Юстус», «Наполеон» гэдэг үнэтэй папиросуудай үнэр анхилна гэжэ Доржо тамхинша бэшэшье һаа унхидаба. Эхэнэрнүүдэй гоё-гоё дэгэлнүүд, штатска болон жандармска хүхэ шинельнүүд ута үлгэсэдэ жэрытэрээ үлгөөтэй. Һэлмэнүүд гуулин гоёлто сахаригуудаараа толорнод. Үбгэдэй тулгуур, эхэнэрнүүдэй модно шляпа малгайнууд, булган захатай гоёнууд дэгэлнүүдэй дундуур Доржын хүйтэ баридаггүй шинель шэнгэшэбэ.

Алексей Ильич Доржые гостинна зал соогоо оруулжа, айлшадаараа танилсуулан:

— Эндэхи университет амжалтатай дүүргэжэ байһан хүн. Гансаханшье студент бэшэ, магистр кандидат болуутай байна. Хүбүүнэймнай эрхим һайн нүхэрынь юм,—гэжэ ойлгуулна. Ухаатай сэсэн, олон юумые мэдэхэ хүн гэжэ үшөө Доржые хэлэһэн дээрэһээнь тэрээндэ нэгэ талаараа зохидгүйшье һаа, нүгөө талаараа һанаанда аятай һайншье болобо. Нюурайнгаа улайн татаһые Доржо мэдэрнэ.

Ехэ зал айлшадаар дүүрэн. Айлшадай заримадынь энэ бүлын һайн үдэрэй ушараар бүреэһээ хуулагдаһан улаан сафьян диванууд дээгүүр һуунад. Нүгөөдэ заримадынь бүлэг бүлэгөөрөө дүхэриглэн хүл дээрээ зогсожо, аалихаар хөөрэлдэнэд. Гоёнууд табюуртай олон дэнгүүдһээ гэр соо һаруул гэрэлтэйшье, халууншье байба.

Сүлөө буланда һуужа, Доржо айлшадые адаглан шэртэнэ. Губерниин томонууд ноёд, гражданска болон сэрэгэй зэргэ тушаалтад эхэнэрнүүдтээ суглараһан байна. Дэнгэй һаруул туяада буурал сагаан толгойнууд дунгиилдажа, халзан шобогор тархинууд мүлиилдэнэ. Орден болон хэрээһэд галаар бадаран, эхэнэрнүүдэй үнэтэ бриллиантата гоёлто зүүдхэлнүүдээр үнгэ буляалдан алтарнад. Дээгүүр зэргэтэйшьеһаа наһажаал хүнөөр ами наһаяа холбохо үйлэ хубитай байшаһан залуухан эхэнэрнүүд айлшадай дунда байһан саб гэмэ офицернүүд болон баян коммерсантнууд тээшэ үлэ мэдэг хараад абана. Залуу эхэнэрнүүдэй заримадынь далда нюусагүй аляархажа, урихан нюдөөрөө налархай зулгы кавалернүүдтэ удхатайханаар юушьеб хэлэхэдэл гэнэ. Теэд эхэнэрнүүдэй нүгөөдүүлынь угалзата һэбюурэйнгээ саанаһаа хулгайгаар харахажа, сэдьхэл соогоо үлэ мэдэг һанаа алдахадал гэнэ.

Алексей Ильичындэ гэр гэхи болоошо энэ монгол студент, императорска университедэй магистр болохоёо байһан залуу хүн тээшэ залуу эхэнэрнүүдэй заримадай хилам гээдшье абаһанда ямар гайхал байнаб?

Эндэ сугларһан айлшадай ехэнхидынь Алексей Ильичын дээшээ дэбжэхэдэ туһалһан, гэрэй ээдэй дээшээ хаража дохихо зонууд гээшэ ха гэжэ Доржо юундэшьеб адаглаба. Зүб даа, Алексей Ильичын ашаар дэбжүүлэгдэһэн гү, али тушаалаараа өөрһөөнь доодо шатада байгшад үсөөн байба.

Эндэ тэндэ бүлэглэн байһан айлшадынь алибаа олон юумэнүүд тушаа дундаа зүбшэн хэлсэнэд. Сонхын ойро байгшад баруун зүгэй шэнэ философиие алишье талаһаань абажа, ехэл һонирхолтойгоор хөөрэлдэнэд. Дивануудай нэгэндэ һуугшад Константин Аксаковаар толгойлогдоһон московско славянофилнууд тухайда ярилдана. Нэгэ заримад уранзурааша Карл Павлович Брюллавай һаяхан зураһан «Помпейн һүүлшын үдэр» гэжэ гайхамшагта зурагай тухай хэлсэжэ оробо. Тээ тэрэ буланда ородой нэтэ цензорэй тушаа ехэл һонин анекдот хэлэгдэжэ, шагнагшад бэеэ барижа ядан элигэ хатана.

Араг муми шэнги боложо, хаташаһаншье һаа шууяатай хүхюун, һуури байрагүй энэ нэгэ үбгэниие Доржо танидаг. Казаньдахи театрын ээзн Стрелков гээшэ Петербургын суута артист Славинай гастрольдо Казань ерэхэеэ байһан тухайда хэлэжэ, энэ үбгэн суглараршадай сэдьхэл ханаана.

Ольга Николаевна шэнги налархай урин зантай, тобир тарган бэетэй, гэрэй эзэн эхэнэр Анна Михайловна үнэтэ шулуугаар яларһан газарта хүрэмэ унжуу ута платье үмдэнхэй зөөлэхэн ковер дээгүүр шэмээгүйхэнөөр һолжорон хүдэлнэ. Шарабтар хүрин платинь доороһоо туфлиинь хурса хамар лэ харагдана. Гайхамшагта һайхан зүгынүүд платидань һуушоод, алтан даляараа наадажа байна гэжэ һанамаар. Урин налархай эзэн эхэнэр айлшадта бултандань хүндэлэлтэйгөөр хандажа, хэн хүн бүхэн тээшэ хаһа саг соогоо миһаран энеэбхилхэеэ мартанагүй.

Дүшэн таба тойрон наһатайшье һаа, һураггүй залуугаар харагдадаг Анна Михайловна хадаа Алексей Ильичтэ хадамда гараһандаа хубитайб гэжэ һанадаг. Өөрынгөө түрэһэн хоёрхон үхибүүдые хүмүүжүүлэн хаража һууханаа бэшэ юун хэрэгтэй хаб? Ажабайдалайнь али бүхы үдэрнүүд ямаршье тиимэ уршаг ушаралгүй, нэгэ жэгдээр үнгэрнэ. Хэды тиигэбэшье эхэнэр хүнэй дотор ямар хүсэл зорилгын байһые яажа мэдэхэбши даа?

Амгалан тайбан зантайгаар харагдадагшье һаа Анна Михайловна духадаа ганса нэгэ уршалаагай бии болоходо һанаа үнөөн боложо, элдэб тоһо уһа түрхижэ, хажуу тээһээ элитээр мэдэгдэхэгүй болохоёо нюужа оролдодог. Теэд лэ һүүлэй үедэ хоёр үхибүүдэйнгээ ехэнүүд болоходо урданайнь амгалан байдалда сэдьхэлээ хубаарилха ушарнууд нэмэгдэн ерэдэг болоо. «Энээн дээрэһээ духымни уршалаа бүришье олон болоно ха»—гэжэ дотороо Иванай эхэ һанадаг. Наһатай боложо ябаһан хүбүүгээ муу харгытай нүхэдһөө һэргылэн хараха хэрэгтэй ха юм. Залуушуул Иванай зэргэдээ элдэб янзын хүнүүдэй муу үгэ нүлөөдэ бэлээр ородог ха юм! Харин лэ һуралсалһаа бэшэ элдэбын хорюултай политикада оролсодоггүй, бэеэ абаад лэ ябадаг энэ монгол хүбүүнээр Иванайнь нүхэсэһэниинь һайн гээшэ. Уданшьегүй Иванайнгаа ерэхэ сагай албан тушаал тушаа бодохо болоно. Гэбэшье, хамагһаа гол шухала, тон бэрхэтэйнь юуб гэбэл, Таня басагаяа хүмүүжүүлэн, хүнэй зэргэдэ хүн болгожо, хамаг бүхыгөөрөө уридлаһан мэдээжэ дээгүүр бүлын хүндэ хадамлахал хэрэгтэй байна. Басагаяа һайн бүл… золтой жаргалтай ябаһаар хара… ондоо ямар хүсэл эхэ хүндэ байха… шэб?

Басаганайнгаа түрэһэн үдэртэ … эхынь сэдьхэл ехэл дүүрэн. Ба… найнгаа бэшэ, харин өөрынгөө түр… үдэрые угтажа байна гү гэжэ эх… һанамаар. Гэрэй эзэн баһал хүн б… дэ хүндэшэ хүхюун байхаяа орол… Албандаа байһандал адляар хамаг… денуудаа зүүһэн Алексей Иль… һүртэй бартай бэе түхэлынь хүхюу… лархай байха гэһэн һаналтайнь з… даа тааралдажа үгэнэгүй. Арьялаа… мо бэетэй, аали хүжүүн хүдэлэ… дуугай байха дуратай Алексей Ил… солбон хүхюу олон үгэтэй хүнэй… гые дүүргэхэнь бэрхэтэй хэрэг … мэдэхээр. Ээзэнэй иимэ байдалые … айлшадынь, Доржошье, Алексей … ич, өөрөөшье һайн мэдэжэ байба.

Ондоо таһагтаа Таня оробо. Та… нюдэнэй юундэшьеб үлэ мэдэг бо… болоһыень, мүн тэрэ мүртоо аягүй… ербэдэһыень Доржо элитэ мэдэрбэ… бэшье, сэдьхэл зүрхэнэйнь оёорто … нэгэ ондоохон, эдир залуугай … һайхан баяр найдалай дүлэтэн б… хажа байһыень таажа ойлгохоор. Һ… нэйнь гунигтайхан шэнги энэ байда… даа доторойнь унтаршагүй тэрэ бодо… сэлые улам эли болгожо зураглан… руулна бэшэ аал?

Доржо Таниие ангелайнь үд… амаршалба.

Эхэнэрнүүдэй хаана ямар хубс… үмдэхэ ёһотойень мэдэжэ, хэлэжэ … хашьегүй һаань, тэбхэр арба най… болоһон басаганда даншье боро ба… Таниин мүнөө үмдэһэн платье До… харагдаба. «Харагты манай бас… ямаршье хубсаһа үмдөө һаа, мана… ня сэбэр гоё зандаал байна ха юм»,… жэ эхэнь иимэ борохоноор хубсал… гээшэ ха, эхынь һанажа үүсхэһэн… гээшэл ха—гэжэ Доржо таама… Магад, зарим нэгэ оорһоо доошо … һатай хани басагадаа үнэтэй гоё … һaараа далдалхагүй, атаархалайнь … таг болохогүй гэжэ Таня өөр… иимээр айлшадые угтажа болоо.

(Ургэлжэлэлынь хожом гараха)

*) Ургэлжэлэл. Эхининь манай газетын февралиин 1-нэй номерто.

Редакторай орло…
О. ГОМБОЕВ

Адрес редакции: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32, зам. редактора— 32-74, отв. секретаря —27-37, отделов: партийной жизни, сельского хозяйства—47-59, пропаганды и переводов—35-14, культуры и быта, промышленности—34-05, местной информации и писем—24-74, корректорская—32-67, бухгалтерия 37-32. Для междугородных переговоров —16.

Н 00345. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР. Зак. № 759